

Bomenbeleidsplan Sint-Michielsgestel 2020 - 2030

De raad van de gemeente Sint-Michielsgestel;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 15 september 2020;

b e s l u i t :

het Bomenbeleidsplan Sint-Michielsgestel 2020-2030 vast te stellen.

Voorwoord

Voor u ligt het Bomenbeleidsplan Sint-Michielsgestel 2020-2030, een plan waarmee wij onze bomen definitief op de kaart willen zetten en behouden. Bomen en groen zijn van groot belang voor de dorpen en het landschap en voor de sfeer en de kwaliteit van de woon- en leefomgeving. De ruim 26.000 bomen die in beheer zijn bij de gemeente (de bossen niet meegerekend) geven de gemeente een groen karakter. Dit karakter wordt door de inwoners en bezoekers van onze gemeente zeer gewaardeerd. Deze bomen samen met de groenvoorzieningen hebben een positieve werking op de gezondheid en het welzijn van mensen, ecologie en klimaat. Deze positieve werking willen we behouden en waar mogelijk versterken.

De gemeente hecht aan het behoud van al haar bomen, in het bijzonder de structuren en monumentale en waardevolle bomen. Deze bomen kunnen zowel op gemeentelijk als op particulier terrein staan. Ze zijn te beeldbepalend en daardoor te belangrijk voor ons om daar geen beleid voor op te stellen.

Dit bomenbeleid geeft de visie van Sint-Michielsgestel op bomen, het geeft de randvoorwaarden aan en brengt samenhang in het bomenbeleid door afstemming van diverse beleidsonderdelen. Het is de sleutel tot een verantwoord bomenbeleid waaraan wij werken, met als doel een hoogwaardig en duurzaam bomenbestand. Daarbij ligt de focus op kwaliteit, minder op kwantiteit.

Inhoudsopgave

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding/doelstelling

1.2 Wettelijke kaders

1.3 Proces

1.4 Leeswijzer

2. HET BELANG VAN BOMEN

2.1 De diensten van bomen

2.2 Het belang van bomen voor actuele thema's

2.3 De waarde van bomen

3. VISIE OP BOMEN

3.1 Het verhaal van Sint-Michielsgestel in 2030

3.2 Onze visie op bomen

4. BOMENSTRUCTUUR

4.1 Bomenstructuurkaart

4.2 Waardevolle bomen

4.3 Ontbrekende schakels bomenstructuur en verbetermogelijkheden

5. HET MAXIMALE UIT BOMEN HALEN

5.1 Maatschappelijke investering

5.2 Kwaliteit gaat boven kwantiteit

5.3 Ontwikkeling naar een duurzaam bomenbestand

5.4 Inrichting en beheer

6. BESCHERMING EN KAPPEN VAN BOMEN

6.1 Kappen van vergunningsplichtige bomen

6.2 Overige bomen

6.3 Boombescherming bij beheer en werkzaamheden

7. BOOMBEHEER

7.1 Boomveiligheid

7.2 Onderhoud aan bomen

- 7.3 Preventie en bestrijden van ziekten en plagen (aantastingen)
- 7.4 (Voor)pootrecht
- 8. HINDER, OVERLAST EN MELDINGEN
 - 8.1 Meldingen en klachten
 - 8.2 Afhandeling meldingen en klachten
 - 8.3 Voorkomen van klachten
 - 8.4 Bomen en zonnepanelen
- 9. SAMEN BEREIKEN WE HET MEEST
- 10. AMBITIES EN AANBEVELINGEN
 - 10.1 Ambities
 - 10.2 Aanbevelingen
- 11. BIJLAGEN
 - Bijlage 1 – Beslisboom kapvergunning
 - Bijlage 2 – Criteria lijst waardevolle bomen
 - Bijlage 3 – Uitvoeringsbesluit
 - Bijlage 4 – Toelichting weigeringscriteria omgevingsvergunning Bomen-verordening
 - Bijlage 5 – Toelichting projectfasen planproces bomen (PPB)
 - Bijlage 6 - Zoeklocaties voor ontwikkeling van de bomenstructuur
 - Bijlage 7 - Ontwikkelen op basis van ecosysteemdiensten
 - Bijlage 8 – Bomenstructuurkaart
 - Bijlage 9 – Participatiedossier
 - Bijlage 10 – Procesboom
 - Bijlage 11 - Kwaliteit gaat boven kwantiteit

1. Inleiding

1.1 Aanleiding/doelstelling

Voorafgaand aan dit bomenbeleidsplan had Sint-Michielsgestel nog geen afzonderlijk bomenbeleid. Het bomenbeleid was onderdeel van het algemene groenbeleid. De afgelopen jaren is veel veranderd: de inzichten op de maatschappelijke waarden van bomen zijn sterk toegenomen en met de woningbouwopgave is het belang van een duurzame langetermijnvisie op het bomenbestand¹ groter dan ooit tevoren.

Het bomenbeleid heeft als doel om de kwaliteit van de leefomgeving te handhaven en te versterken. Een belangrijk onderdeel hiervan is het groene uiterlijk van de gemeente, maar ook veiligheid, ecologische/maatschappelijke waarde en duurzaamheid spelen hierin een rol.

Het bomenbeleid sluit aan op de cultuurhistorische, landschappelijke, ecologische, maatschappelijke en stedenbouwkundige waarden van onze gemeente. Daarnaast houdt dit plan rekening met de gebruiker, particuliere belangen en de toekomst. Het beleidsplan heeft als doel in weloverwogen keuzes vast te leggen hoe we als gemeente nu en in de toekomst² met onze bomen willen omgaan. Op die manier dragen we bij aan het duurzaam verhogen van de leefbaarheid in alle kernen en het buitengebied.

¹ *Bomenbestand: verzamelnaam voor alle bomen in de gemeente.*

² *Dit bomenbeleidsplan is voor 10 jaar geldig, maar bevat ook ambities voor langere termijn.*

1.2 Wettelijke kaders

Bomenverordening

In de bomenverordening staat omschreven wat de gemeentelijke regelingen zijn met betrekking tot het vellen/kappen van bomen.

Omgevingsvergunning

De vergunning voor bouwen, wonen, monumenten, ruimte, natuur en milieu zijn samengevoegd in de omgevingsvergunning.

Burgerlijk Wetboek

Hierin is de privaatrechtelijke zorgplicht van de gemeente als beheerder van bomen beschreven. Dit is de basis voor het zorgdragen voor veiligheid en het voorkomen van schade.

Bestemmingsplan

In het bestemmingsplan is de ruimtelijke ordening van de gemeente bepaald. In het bestemmingsplan kunnen bomen als functieaanduiding worden vastgelegd. Dit betekent dat een specifieke locatie voor een beeldbepalende boom kan worden aangewezen.

Wet natuurbescherming 2017

De Wet natuurbescherming (Wnb) vervangt sinds 1 januari 2017 de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Boswet. De Wet natuurbescherming regelt de bescherming van natuurgebieden, plant- en diersoorten en bos. Het kappen van bomen buiten de bebouwde kom is in veel gevallen gereguleerd door deze wet. Meer informatie over de Wet natuurbescherming is te vinden op de Website van de Rijksoverheid.

(Voor)pootrecht

Het voorpootrecht is een zakelijk recht dat stamt uit 1491. In delen van de gemeente (met name rondom Gemonde) is dit recht nog van toepassing. In paragraaf 7.4 wordt het voorpootrecht verder uitgelicht.

1.3 Proces

Dit beleidsplan is in stand gekomen in een traject waarin gelijktijdig bomenbeleid is opgesteld voor de gemeentes Boxtel en Sint-Michielsgestel. Voor deze gelijktijdige uitwerking is gekozen om het proces efficiënter te laten verlopen. Zo voorkomen we dubbele uitwerking van onderdelen en benutten we de mogelijkheid om als afzonderlijke gemeentes van elkaar te leren. Door deze samenwerking zijn de plannen voor beide gemeentes voor een groot deel gelijk van opzet, maar heeft ieder plan een duidelijke focus op de eigen gemeente.

In de tweede helft van het proces zijn de plannen voor beide gemeenten afzonderlijk verder uitgewerkt. Zo is geborgd dat het bomenbeleidsplan goed aansluit op de couleur locale van Sint-Michielsgestel.

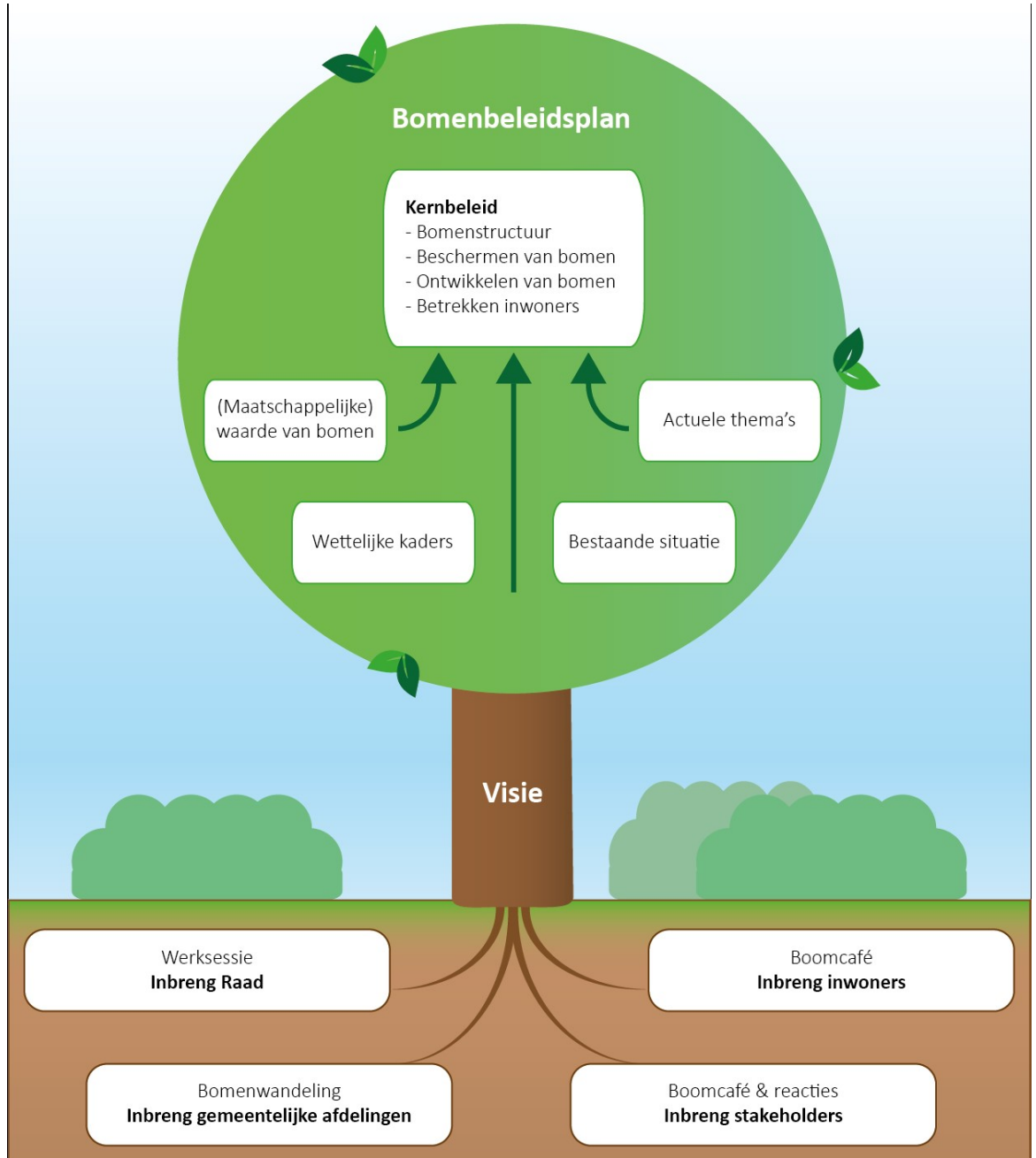
Tijdens het proces hebben we gebouwd op ons eerdere beleid en inspiratie opgedaan bij onze inwoners, diverse stakeholders en omliggende en vergelijkbare gemeenten. Daarnaast hebben we via een participatietraject geluisterd naar onze inwoners, hun vertegenwoordigers (gemeenteraad) en de ambtenaren die iedere dag bezig zijn met het groen in onze gemeente. Deze samenwerking heeft uiteindelijk geleid tot dit nieuwe bomenbeleidsplan.

In de aanloop naar dit groenbeleidsplan is gewerkt met een gecombineerde projectgroep waarin experts van de gemeente, BTL Advies en BTL Bomendienst hebben samengewerkt om het beste resultaat voor Sint-Michielsgestel te kunnen leveren. Het participatieproces is breed ingestoken, waardoor vanuit verschillende invalshoeken informatie is opgehaald voor het schrijven van dit plan. Het participatietraject heeft bestaan uit:

- Een boomwandeling: ambtenaren vanuit verschillende disciplines van de gemeente zijn samen naar buiten gegaan om gericht op kansen en knelpunten praktijksituaties in het groen te bespreken.
- Boomcafés: inwoners en diverse stakeholders van Sint-Michielsgestel hebben tijdens de zogeheten boomcafés de mogelijkheid gekregen om ideeën te delen en te reageren op actuele thema's in de openbare ruimte.
- Consultatie: verschillende stakeholders waaronder de Bomenstichting, Stichting Boom & Bosch, Het Groene Hart Brabant en Natuurgroep Gestel zijn tijdens het proces geraadpleegd.
- Werksessies met de gemeenteraad: tijdens een werksessie met de gemeenteraad zijn verschillende beleidsafwegingen op informerende wijze ter sprake gekomen.

De boomwandelingen, boomcafés en werksessies zijn, samen met de lokale kennis en kenmerken, voeding geweest voor dit bomenbeleidsplan. De resultaten van deze participatiesessies zijn vastgelegd in het participatiedossier in bijlage 9.

De hiernaast weergegeven afbeelding laat de stappen zien die zijn gezet om tot het bomenbeleidsplan te komen. Een grotere variant van deze afbeelding is ook te vinden in bijlage 10.

1.4 Leeswijzer

In dit document is het bomenbeleid van de gemeente Sint-Michielsgestel uiteengezet. Het document start in hoofdstuk 2 met inleidende informatie over het belang van bomen. In hoofdstuk 3 is te lezen over de visie die de gemeente heeft voor haar bomenbeleid. De visie start met 'Het verhaal van Sint-Michielsgestel in 2030', gericht op het schetsen van een gewenst toekomstgevoel. Vervolgens geeft de visie een beeld van wat volgens de gemeente de belangrijkste aandachtspunten zijn om dit toekomstbeeld te realiseren. De visie is een kapstok voor het bomenbeleid.

In hoofdstuk 4 is het belangrijkste instrument voor de ontwikkeling van het bomenbestand uiteengezet: de bomenstructuur. Met de bomenstructuur krijgen bomen een structurele plek in de openbare ruimte. De bomenstructuur is gericht op het verstandig structureel inpassen van bomen in de leefomgeving.

In hoofdstuk 5 richt het beleidsplan zich op het verbeteren van de ruimtelijke inrichting rondom bomen, en de borging van bestaande bomen binnen de processen bij ruimtelijke ontwikkelingen. Het beschermen en kappen van bomen (binnen en buiten de bomenstructuur) is in hoofdstuk 6 toegelicht.

Hoofdstuk 7 gaat in op het beheer van bomen binnen de gemeente. Aansluitend is hoofdstuk 8 gericht op hinder en overlast die bomen teweeg kunnen brengen en wordt toegelicht hoe de gemeente hiermee omgaat. Vervolgens gaat hoofdstuk 9 in op inwonersparticipatie met betrekking tot bomen in de gemeente.

Het bomenbeleidsplan sluit af met hoofdstuk 10, waar toekomstige ambities en aanbevelingen voor het bomenbeleid zijn benoemd.

2. Het belang van bomen

De bomen in onze gemeente zijn belangrijk. Ze dragen bij aan een gezonde, aantrekkelijke leefomgeving en leveren voordelige diensten aan inwoners en bedrijven. Zo zorgen ze bijvoorbeeld voor verkoeling tijdens hittegolven (onder een gezonde boom kan het op een hete dag meer dan 15 graden koeler aanvoelen). De meeste van deze diensten zijn alleen voor een hoop geld en moeite op een andere manier te leveren. Daarom is het voor iedereen van belang dat we op een slimme manier blijven investeren in de kwaliteit van het bomenbestand in Sint-Michielsgestel.

Bomen zijn een uitzonderlijk onderdeel van de openbare ruimte. Door hun grootte en lange levensduur zijn bomen generaties lang beeldbepalend voor de ruimtelijke structuur, de kwaliteit van de leefomgeving, de luchtkwaliteit en de biodiversiteit in onze gemeente.

2.1 De diensten van bomen

Bomen en het groen in de gemeente hebben een positief effect op de leefomgeving. Deze voordelen maken ons leven makkelijker, prettiger en gezonder.

Wat betekent een boom voor ons?

Het ruisen van bladeren geeft ons **rust**, en één grote boom kan een hele straat er **mooi** uit laten zien. Bomen maken onze wereld **herkenbaar** en **vertrouwd**, en zorgen voor **eten** en **behuizing** voor **dieren** waar we direct of indirect van afhankelijk zijn. Ze helpen slechte gevolgen van **weer** en **klimaat** te verkleinen en maken de lucht **schoner**. Ze geven ons de kans om te **leren** en te **spelen** als we kinderen zijn, maar ze kunnen ook dienen als **grondstof** voor meubels en huizen. En dan is er ook nog de **emotionele waarde** die we kunnen voelen bij bomen, zoals **herinneringen**, **verhalen** of gewoon een **fijn** gevoel.

Wist u dat:

- De waarde van bomen het grootst is in combinatie met ander groen?
- 1 volgroeide en gezonde boom vaak meer waarde voor mens en natuur oplevert dan 100 jonge bomen of 10 ongezonde bomen?
- Een nieuw aangeplante boom tientallen jaren in waarde en diensten blijft toenemen?
- Er soms grote waardeverschillen kunnen zitten tussen twee even oude bomen van dezelfde soort? Niet alleen de leeftijd is belangrijk, maar ook de gezondheid en locatie van de boom.
- Een volgroeide boom jaarlijks ruim 500 emmers water afvangt?
- Een volwassen boom gedurende zijn leven enkele tonnen koolstofdioxide uit de lucht houdt? Dat is evenveel als wat een gemiddelde Nederlander in een jaar uitstoot met autorijden.

2.2 Het belang van bomen voor actuele thema's

Met onze bomen dragen we bij aan actuele onderwerpen. Bomen zijn een onmisbaar onderdeel van onze leefomgeving. In deze paragraaf zijn een aantal van de belangrijkste diensten van bomen op een rij gezet.

Waardevolle en prettige leefomgeving

De meeste mensen leven graag in een groene, boomrijke omgeving. Groen geeft ons rust, beschutting en tegelijkertijd inspireert het ons. Dit is altijd zo geweest en zal ook altijd zo blijven. Bomen kunnen daarom actief worden ingezet om een leefomgeving te creëren waarin mensen zich prettig voelen en een gezond leven leiden. Een prettige leefomgeving vertaalt zich in een waardestijging van vastgoed.

Cultuurhistorie

We zijn trots op ons verleden. Het heeft ons gemaakt wie we zijn en bepaalt (vaak onbewust) voor een groot deel onze identiteit. Ook kunnen we leren van het verleden. Door hun lange levensduur hebben bomen vaak een connectie met het verleden. Door cultuurhistorisch waardevolle bomen te behouden en te benadrukken kunnen we het verleden ook in de toekomst nog voelen.

Klimaatadaptatie

Het klimaat verandert. Zelfs als we de verandering (onder andere met bomen) kunnen stoppen duurt het nog tientallen en misschien wel honderden jaren voordat we weer op het oorspronkelijke niveau zitten. In de tussentijd kunnen we bomen in de leefomgeving inzetten om ons te wapenen tegen de gevolgen van klimaatverandering, zoals extreme regen en hittegolven. Ook is het nodig dat we bomen planten die goed met het toekomstige klimaat kunnen omgaan.

Ecologische waarde

We zijn als mensen niet de enige op de wereld. Samen met een grote hoeveelheid planten en dieren zijn we onderdeel (en afhankelijk) van een ecosysteem. Veel diersoorten die voor ons belangrijk zijn hebben bomen nodig om te overleven. Met een goede hoeveelheid en diversiteit aan bomen kunnen we in onze leefomgeving bijdragen aan een gezondere natuur en minder kans op plaagdieren.

Duurzame inrichting en beheer

Ook al is het moeilijk om de toekomst te voorspellen, we weten zeker dat we ermee te maken krijgen. Als we vandaag iets beschadigen of uitputten moeten we daar zelf ooit een oplossing voor bedenken. Door nu efficiënt met grondstoffen en ruimte om te gaan zorgen we ervoor dat we in de toekomst minder tijd en geld kwijt zijn aan veranderingen. We zorgen daarom dat ons bomenbestand zo wordt ingericht en beheerd dat we daar in de toekomst zoveel mogelijk voordeel uit kunnen halen. Dat betekent ook dat de waarde van bestaande bomen bij nieuwe ontwikkelingen waar mogelijk wordt behouden.

Energietransitie

Het belang van bomen voor de energietransitie is klein. Andersom heeft de energietransitie wel veel invloed op hoe we met onze bomen omgaan. Energie is in onze maatschappij van groot belang. Om genoeg energie te kunnen blijven gebruiken stappen we over naar duurzamere manieren om dit op te wekken, op te slaan en te transporteren. Dit betekent dat de ruimte boven én onder de grond anders wordt gebruikt en ingericht. Omdat bomen niet makkelijk verplaatsbaar zijn moeten we bij de (her)inrichting al rekening houden met (toekomstige) kabels en leidingen onder de grond.

2.3 De waarde van bomen

2.3.1 Het meten van waarden

De waarde van een boom kan op drie manieren worden berekend. Bij het waarderen van onze bomen worden deze drie waardes meegerekend: Investeringswaarde: de kosten voor aanleg en onderhoud van de boom.

1. Investeringswaarde: de kosten voor aanleg en onderhoud van de boom.
2. Vervangingswaarde: de kosten die gemaakt worden om de boom te vervangen voor een nieuw of gelijkwaardig exemplaar.
3. Maatschappelijke waarde: de voordelen die de boom levert voor de leefomgeving.

Traditioneel wordt de waarde van een boom berekend op basis van waarden 1 en 2. Dit komt omdat deze waarden relatief eenvoudig en betrouwbaar berekend kunnen worden op basis van standaarden en beheercijfers. Pas sinds een aantal jaren wordt het steeds gebruikelijker om ook waarde 3 mee te rekenen bij het waarderen van bomen.

De maatschappelijke waarde van bomen is moeilijker te berekenen dan waardes 1 en 2, maar geeft wel een beter beeld van de daadwerkelijke meerwaarde van de boom voor de samenleving. Door bomen ook te waarderen op de maatschappelijke waarden is duidelijk geworden dat de kwaliteit van onze bomen zeker zo belangrijk is als de hoeveelheid bomen die we hebben. Sint-Michielsgestel waardeert haar bomen op alle drie de waarden en volgt de ontwikkelingen om in de toekomst beter te kunnen sturen op de maatschappelijke waarde van bomen.

2.3.2 Wat we al hebben staan

Tijdens het opstellen van dit bomenbeleidsplan hebben we een berekening laten uitvoeren op het bomenbestand van onze gemeente. Voor de berekening is het softwareprogramma i-Tree Eco gebruikt. De resultaten van deze berekening zijn terug te zien in de onderstaande tabel.

In de tabel zijn alleen de gemeentebomen meegerekend (dus niet de bossen, private bomen, bomen op landgoederen en vergelijkbare bomen). De berekende waarden zijn dus maar een deel van de totale waarde van de bomen in onze gemeente. In de berekening is vooral de milieuwaarde (met een paar aanvullingen) berekend.

Veel waarden van bomen, zoals de ecologische, landschappelijke en esthetische waarden, zijn nog niet in de berekening meegenomen. Net zoals de effecten op hitte en gezondheid.

	Sint-Michielsgestel	Waarde	Vergelijkbaar met
Aantal bomen	26.750		
Bladoppervlak m ²	10.300.000		1.600 voetbalvelden.
Luchtvervuilende stof	Verwijderd (kg per jaar)	Milieuwaarde per jaar	
Stikstofdioxide (NO ₂)	3.000.000	€ 162.500	
Ozon (O ₃)	7.830.000	€ 23.500	
Fijnstof (PM _{2,5})	360.000	€ 43.500	
Zwavedioxide (SO ₂)	830.000	€ 32.000	
Totaal	12.020.000	€ 261.500	
Koolstofdioxide	Verwijderd (kg per jaar)	Waardetoename (per jaar)	
CO ₂ -vastlegging	600.000	€ 210.500	De jaarlijkse uitstoot van 40 gemiddelde Nederlanders of de gemiddelde (jaarlijkse) uitstoot van 377 personenauto's.
	Vastgelegd per 2019 (kg)	Waarde	
CO ₂ -voorraad (ton)	61.710.000	€ 21.844.500 ¹	
Waterafvang	Vermeden waterafloop (m³ per bui)	Waarde	
Regenwater	22.000	€ 8.000	150.000 badkuipen.
Totaal alle baten	Inclusief Co₂ en water	€ 480.000	

¹ Bedrag is niet bij het totaal meegerekend, dit is een reeds vastgelegde waarde.

In bijlage 7 is een uitgebreider voorbeeld uitgewerkt van i-Tree Eco, een softwareprogramma om een aantal maatschappelijke waarden van bomen te berekenen. In deze bijlage staat ook meer informatie over de gebruikte begrippen.

3. Visie op bomen

3.1 Het verhaal van Sint-Michielsgestel in 2030

We fietsen door de gemeente...

...en kijken om ons heen. Het is een warme zomerdag. We rijden door de koele schaduw van de bijna volwassen bomenlaan het dorp in. De statige bomen geven de laan een belangrijke uitstraling. Het heeft al even niet geregend, maar door de schaduw is de grond nog niet uitgedroogd. De struiken onder de bomen zien er nog fris uit.

Terwijl we naar de struiken kijken worden we afgeleid door een mooi vlindertje dat samen met wat bijen een middagmaal verzamelt. Het zal niet veel moeite kosten, want er zijn bloemen genoeg. Ook in de bomen. Dat is ook wel te ruiken, want samen met de geur van vers gemaaid kruiden worden onze ogen naar een slingerende strook gemaaid gras getrokken. Vogels genieten van het insectenfeestmaal dat de grasmaaier kortgeleden heeft achtergelaten. Terwijl de laatste beestjes zich naar een van de gespaarde stukken gras haasten wachten wij geduldig op een paar kinderen dat de straat oversteekt om in het groen te spelen. Daarna fietsen we linksaf een straat in.

Het is een smalle straat, maar de groene voortuinen zorgen voor een fris beeld. Het straatbeeld wordt compleet gemaakt door twee prachtige, grote bomen die duidelijk de ruimte hebben gekregen om uit te groeien tot volwassen reuzen. Aan ieder uiteinde van de straat staat er één, en omdat het verschillende boomsoorten zijn ziet de straat er van allebei de kanten anders uit. De hoekhuizen staan hierdoor een beetje in de schaduw, en toevallig zijn dat ook de daken waar geen zonnepanelen op liggen. Als we het navragen bij iemand die in de tuin werkt krijgen we te horen dat de zonnepanelen op de daken door de straatbewoners samen zijn ingekocht. Zo kunnen de mensen die naast de bomen wonen ook genieten van goedkope stroom. Slim!

De lucht wordt even grijs, en we schuilen onder de grote boom aan het eind van de straat voor de regen. Het gaat flink tekeer, maar we staan lekker droog. Vroeger was deze plek berucht om het water dat tijdens een bui de huizen in liep, maar sinds de bewoners zelf hun tuinen groen hebben gemaakt komt dat nauwelijks meer voor. De straat hoopt zo een voorbeeld te zijn voor andere straten. De kleine bomen in de voortuinen zorgen ervoor dat de straat er een stuk mooier uitziet.

Tegen de tijd dat het regenwater door de bladeren begint te druppen is de bui voorbij en fietsen we door naar het centrum. Als we langs de nieuwe gebouwen rijden zien we een zwaluw uit de muur tevoorschijn komen. Ondanks dat er geen bomen in de straat passen zorgen de groene gevels toch voor een groene uitstraling. Na een tijdje stoppen we bij de kerk. Hier staat een oude boom die iedereen in het dorp kent. Het is een van de oudste bomen en is te zien op foto's van bijna honderd jaar geleden.

Vroeger waren er twee oude bomen hier, maar eentje moest gekapt worden na een storm. De gemeente heeft nog onderzocht of de boom gespaard kon worden, maar het was helaas niet veilig genoeg. Daarom is een nieuwe boom geplant die in de toekomst even oud kan worden. Het hout van de gekapte boom is door een lokale timmerman gebruikt voor de nieuwe bankjes die nu bij de overgebleven boom staan. De timmerman maakt tuinmeubels van bomen uit de gemeente, en sinds de bankjes bij de kerk verkoopt hij meer dan ooit.

We zijn bijna thuis. We wonen in de nieuwste wijk van het dorp. Hoewel alles nieuw is staan op verschillende plaatsen al grote oude bomen. Die stonden er al voordat de wijk werd gebouwd, en nu zorgen ze voor een straatbeeld waar we anders dertig jaar op hadden moeten wachten.

Het verhaal van Sint-Michielsgestel schetst een voorbeeld van de ervaring die we in 2030 in de gemeente willen hebben. De positieve uitzonderingen van vandaag zijn in 2030 de standaard, maar om dat te doen moeten we nog wel wat veranderingen door.

3.2 Onze visie op bomen

Bomen zijn speciaal. In de openbare ruimte zijn maar weinig dingen even symbolisch voor tegelijkertijd het verleden als de toekomst. Daarnaast worden bomen heel lang sterker, gezonder en waardevoller als ze ouder worden, terwijl wegen, bruggen en riolen na de aanleg direct beginnen te slijten.

3.2.1 Wortelen in het verleden...

Sint-Michielsgestel is een gemeente met veel groen en bomen. Al onze bomen zijn letterlijk in het verleden geworteld. De situatie in de gemeente is te zien als een optelsom van tientallen jaren aan opeengestapelde keuzes. Gedurende die tijd is de belangrijkste reden om bomen te planten vaak veranderd. Bomen zijn geplant voor de houtproductie, als investering voor de toekomst, als statussymbool, voor een mooie straat, uit gewoonte, of als bijdrage aan klimaatdoelen.

In het verleden hebben we met onze bomen een robuuste groene basis gelegd, en alle tot zover gemaakte keuzes hebben er samen voor gezorgd dat we een groene gemeente zijn. In Sint-Michielsgestel zien we de aanwezigheid van bomen als vanzelfsprekend. Daar zijn we met zijn allen trots op. Het is nu aan ons om te zorgen dat we in de toekomst ook trots kunnen blijven.

De reden om bomen te planten is over tientallen jaren vaak veranderd. Ook verandert de manier waarop we de openbare ruimte gebruiken. In hoofdstuk 6 is toegelicht waarom bomen soms op de 'verkeerde' plek staan.

3.2.2 Groeien naar de toekomst (Sint-Michielsgestel in 2030)

Een gemeente met volwassen bomen vraagt om een goede planning en een heldere koers voor de toekomst. In dit deel van de visie leggen we uit op welke speerpunten we ons tot ten minste 2030 willen richten.

Stabiliteit in structuur

De afgelopen 30 jaar hebben we enorme veranderingen meegemaakt. Sommige van die veranderingen zijn gebeven, zoals de parkeerdruk, digitalisering en de bevolkingsgroei. Andere veranderingen, zoals financiële crises, zijn weer verdwenen. Een ding is zeker: veranderingen blijven altijd komen en zijn meestal moeilijk te voorspellen. Daarom leggen we vast waar we bomen structureel de ruimte geven om lange tijd te groeien en waar we, natuurlijk met de nodige terughoudendheid, in kunnen zetten op ontwikkelingen.

Bomen hebben stabiliteit nodig, want voordat een boom volwassen is gaan tientallen jaren voorbij, en een boom kan niet weglopen als het hem moeilijk wordt gemaakt. Aan de andere kant verandert de manier waarop we met onze ruimte omgaan.

Als gemeente willen we dus kunnen blijven ontwikkelen, maar we willen ook een robuust bomenbestand. Daarom zetten wij in op een structurele ontwikkeling van onze bomen. Met deze bomenstructuur (zie hoofdstuk 4) leggen we vast waar we bomen structureel de ruimte geven om lange tijd te groeien. De bomenstructuur vormt daarmee een groot deel van de basis voor de ontwikkeling en bescherming van onze bomen.

Bescherming van bomen

Ook de bomen buiten de bomenstructuur willen we beschermen. Het is niet mogelijk om alle bomen te beschermen, want dan ontnemen we de hele gemeente de kans op verdere ontwikkeling. Maar we laten ook niet zomaar bomen kappen als ze 'even in de weg staan'. Door heldere uitgangspunten voor het kappen van bomen te formuleren worden de te maken afwegingen voor iedereen helder. De beslissboom voor kapvergunningen (bijlage 1) is hiervoor het eerste hulpmiddel.

Afhankelijk van de status van een boom is een goede onderbouwing noodzakelijk voor het verkrijgen van een kapvergunning. Als een boom binnen de bomenstructuur valt of als waardevol/monumentaal/bijzonder is bestempeld gelden eisen voor de onderbouwing.

In de praktijk beschermen we bomen door:

- Een vergunningstelsel met een duidelijk afwegingskader te hanteren.
- Bij ruimtelijke ontwikkelingen bomen nadrukkelijker in het proces mee te nemen.

- Bij werkzaamheden in en rond bomen heldere richtlijnen te hanteren.
- Structureel beheer en onderhoud uit te voeren.

Meer informatie over hoe we onze bomen beschermen is te vinden in hoofdstuk 6.

Bomenbestand ontwikkelen

Het bomenbestand is van grote waarde voor nu, maar ook voor de komende eeuw. Het zijn de jonge bomen van nu die straks volwassen zijn. We streven naar een evenwichtige leeftijdsopbouw en diversiteit in soorten. Daarbij is kwaliteit (hoe gezond/oud is de boom en wat levert die op voor de maatschappij) belangrijker dan kwantiteit (het aantal bomen). We garanderen daarmee een groen beeld en het goed functioneren van ons bomenbestand in de toekomst. In de praktijk betekent dit het volgende:

- Bomen met te weinig ruimte kunnen elkaar in waarde beperken. We vinden het daarom niet erg om een boom op te offeren als de vrijgekomen ruimte voor lange termijn de omliggende bomen ten goede komt. De waarde van de overgebleven bomen moet door de ingreep voldoende kunnen stijgen om de verloren boom te compenseren.
- Bij aanplant van bomen streven we ernaar dat de groeiplaatsinrichting aan goede normen voldoet. Zo geven we onze bomen goede ontwikkelkansen mee. Hiervoor hanteren wij de inrichtingsvoorschriften van het Handboek Bomen.

Bij de ontwikkeling van ons bomenbestand richten we ons op actuele thema's. Per thema hebben we de volgende ambities:

Waardevolle en prettige leefomgeving

- Aantrekkelijke, groene woongebieden met voldoende ruimte per boom.
- Versterking van de waarden van een groene en gezonde leefomgeving.
- Gerichte aanpak hanteren voor het beperken van overlast door bomen.
- Bij ruimtelijke ontwikkelingen de status van bestaande én nieuwe bomen vastleggen.

Cultuurhistorie

- Behoud van aan cultuurhistorie verbonden landschapselementen.
- Duidelijke omgang met voorpootrecht.
- Behoud van bomen met een verhaal.

Klimaatadaptatie

- Beperking van de gevolgen van hittestress door bomen op hete plekken.
- Beperking van wateroverlast door bomen op natte knelpunten.
- Beperking van de effecten van droogte door de juiste soorten (gelet op verdamping, waterbehoefte en schaduw) op droogtegevoelige plekken.
- Ontwikkeling van een klimaatbestendiger boombestand.

Ecologische waarde

- Verhogen van de biodiversiteit, waarmee we bijdragen aan natuurlijke voedselvoorziening en leefgebied voor dieren.
- (Bio)diversiteit leidt tot beheersing van (boom)ziekten en plagen.
- Beheersing van invasieve exoten.

Duurzame inrichting en beheer

- Veilig, gezond en gevarieerd boombestand.
- Samenwerking met inwoners bij inrichting en beheer.
- Efficiënt boombeheer.
- Duurzame omgang met grondstoffen.
- Een goede afweging bij tegenstrijdigheid van verschillende duurzaamheidsaspecten.

Energietransitie

- Duidelijk standpunt over bomen en zonnepanelen.
- Bij herinrichting/nieuwe ontwikkelingen aansturen op bundeling van boven- en ondergrondse infrastructuur om voldoende ontwikkelingsruimte te creëren voor bomen.

Meer informatie over hoe we de potenties in ons bomenbestand ontwikkelen is te vinden in hoofdstuk 5.

Rol van de gemeente

Als het gaat om bomen is voor de gemeente een belangrijke rol weggelegd. Vooral door het eigen bomenbestand duurzaam te ontwikkelen, maar ook door invloed uit te oefenen op andere partijen zoals bedrijven en inwoners. De gemeente legt niet alleen zichzelf verplichtingen op. Er worden ook (beperkt) regels opgelegd aan burgers en particuliere partijen. Dit wordt gedaan vanuit de publieke rol en alleen als dit een algemeen nut heeft. De gemeente heeft keuzes gemaakt over de mate waarin bomen actief beschermd worden. Om deze keuze te maken is gezocht naar een balans tussen:

- De wens om bomen te behouden (hierin speelt de waarde van bomen voor de samenleving een belangrijke rol).
- De wens om de regeldruk te beperken (we willen gemeentelijke werkzaamheden en plichten efficiënt en met lage kosten voor de burger kunnen vervullen).

De meeste energie wordt gestoken in bomen die het meest waardevol of bijzonder zijn. De regeldruk beperken we door duidelijke regels te stellen voor het behouden van bomen die dat waard zijn. Inwoners en andere partijen hebben ook een verantwoordelijk voor een zorgvuldige omgang met bomen:

- We beperken de regeldruk door duidelijke regels te stellen en alleen particuliere bomen te beschermen die een duidelijk algemeen belang dienen.
- Burgers en particuliere partijen hebben ook een eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van behoud en aanleg van bomen.
- Inwoners en de gemeente werken steeds meer samen op wijk- en buurtniveau om inrichting en functionaliteit te optimaliseren. Hierbij wordt steeds meer maatwerk geleverd.

4. Bomenstructuur

De bomenstructuur is een raamwerk dat als basis dient voor de bescherming en ontwikkeling van het bomenbestand in de gemeente. Het doel van de bomenstructuur is om de belangrijkste bomenstructuren lange tijd in stand te kunnen houden, de huidige landschaps- en dorpskarakteristieken te versterken en bij te dragen aan de ruimtelijke kwaliteit van toekomstige ontwikkelingen.

De bomenstructuur is hoofdzakelijk gericht op de bomen in en direct rondom de woonkernen en langs de belangrijkste verbindende gemeentelijke wegen tussen de kernen.

De bomenstructuurkaart is opgenomen in bijlage 8.

4.1 Bomenstructuurkaart

De bomenstructuurkaart laat zien waar de belangrijkste groene structuren in onze gemeente zijn. De bomenstructuur bestaat uit de volgende onderdelen:

- Primaire structuur.
- Secundaire structuur.
- Woonwijken & bedrijventerreinen.
- Buitengebied.

Waardevolle bomen kunnen binnen een bomenstructuur vallen. In dit geval blijven de bomen onderdeel van de lijst waardevolle bomen, ongeacht het type structuur waarin ze staan (zie hoofdstuk 4.2). Vlakken van de secundaire structuur geven gebieden aan waarbinnen alle bomen onder de secundaire structuur worden gerekend, tenzij ze als waardevol zijn bestempeld. Specifieke waardevolle bomen (of bomen met de potentie om waardevol te zijn) die in deze vlakken staan kunnen volgens de reguliere werkwijze worden opgenomen op de lijst waardevolle bomen.

Legenda

- Bestaande primaire structuur
- Bestaande secundaire
- - - Ontwikkeling primaire structuur
- - - Ontwikkeling secundaire structuur
- Secundaire structuur - vlak
- Landgoederen/ waardevol bos
- Gemeentegrenzen

Uitsnede van de bomenstructuurkaart.

4.1.1 Primaire structuur

De primaire structuur is de ruggengraat van het bomenbestand in onze gemeente. Bomen binnen de primaire structuur zijn bepalend voor hoe inwoners en bezoekers onze gemeente beleven. De primaire structuur is van uitzonderlijk grote waarde voor de uitstraling en identiteit van de gemeente. Daarnaast is de primaire structuur het belangrijkste middel om de waarde van onze bomen voor lange termijn te ontwikkelen. De primaire structuur:

- Is voor het grootste deel gekoppeld aan de hoofdwegenstructuur.
- Bestaat daarnaast uit parken/groengebieden die voor de gemeente/woonkern van grote waarde zijn.
- Is gericht op het ontwikkelen van een volwassen bomenbestand dat tientallen jaren kan blijven bestaan.

Monumentale en waardevolle bomen hebben dezelfde status als de primaire structuur, maar zijn als apart onderdeel (de lijst waardevolle bomen) in ons beleid opgenomen. Dit doen we omdat deze bomen op een andere manier, namelijk individueel, worden beschermd.

4.1.2 Secundaire structuur

De secundaire structuur is bepalend voor de uitstraling en structurering van de wijken. De secundaire structuur:

- Bestaat vooral uit (wijk)ontsluitingswegen en wijkgroen.
- Is gericht op ontwikkelingen die de leefbaarheid in de wijk verhogen.
- Is gericht op het realiseren van een volwassen boomstructuur, maar is niet altijd kapvergunningplichtig en daardoor flexibeler te ontwikkelen dan de primaire structuur.
- Vormt een structurele basis voor het bomenbestand in woonwijken.

- Bevat de belangrijkste gebieden en structuren die in de woonwijken worden ingezet voor de ontwikkeling van lokale doelen voor klimaat en biodiversiteit.

4.1.3 Woonwijken

Woonwijken (niet zichtbaar op kaart)

Bomen kunnen het woongenot in woonwijken sterk verhogen en zijn daarom een belangrijk onderdeel in het straatbeeld van Sint-Michielsgestel. Ze zorgen ervoor dat het in de zomer minder heet wordt, en in de winter minder koud (wat een positief effect heeft op de energiekosten). Ook zorgen bomen ervoor dat regenwater minder snel tot overlast leidt. Uitzicht op bomen zorgt voor mentale rust en heeft positieve effecten op hoe gelukkig mensen hun leven ervaren. Daarnaast zorgen gezonde bomen met voldoende ruimte voor een mooi straatbeeld, wat de aantrekkelijkheid (en daarmee ook de waarde) van woningen verhoogt. De voordelen van bomen in woonwijken zijn vooral op buurt- en straatniveau merkbaar. We hanteren een aantal uitgangspunten voor een gezond bomenbestand in woonwijken:

- Voor een duurzame en effectieve plaatsing en ontwikkeling van bomen in woonwijken is altijd een vorm van maatwerk nodig.
- Bij de ontwikkeling van nieuwe woonwijken wordt ruimte gereserveerd voor een uitbreiding van de bomenstructuur. Deze uitbreiding is aaneengesloten en verbindt de omliggende groenstructuren met elkaar en, indien aangrenzend, buitengebied met de bestaande groenstructuur.
- Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt voldoende boven- en ondergrondse ruimte gereserveerd voor een gezond en gevarieerd bomenbestand.
- We zetten vooral in op gecontroleerde organische ontwikkeling van het bomenbestand in woonwijken. Dit betekent dat we niet te veel willen vastleggen.
- Ernstige hinder door bomen kan bepaalde positieve effecten van bomen beperken of verminderen. Bij (her)inrichtingsvraagstukken waarbij bomen betrokken zijn geldt daarom altijd het motto: 'de juiste boom op de juiste plek'.

4.1.4 Buitengebied

Het buitengebied van de gemeente wordt gekarakteriseerd door de vele bomenlanen die de wegen begeleiden. De lanen bestaan onder andere uit eiken, beuken, en voor een deel ook uit populieren. De aanwezigheid van deze laatste soort heeft een hoge cultuurhistorische waarde, voornamelijk in het gebied rondom Gemonde. Ook kent het buitengebied verschillende oude landgoederen, zoals de landgoederen Molenhoek, Haanwijk, Seldensate, Wamberg en Zegenwerp. In het buitengebied zijn verschillende bosgebieden met oude bomen terug te vinden. Samen vormen deze lanen, landgoederen en bosgebieden een belangrijk onderdeel van de groene beleving van de gemeente. Bomen in deze gebieden vallen onder de Wet Natuurbescherming en/of onder het aanlegvergunningstelsel van het bestemmingsplan buitengebied. Deze gebieden zijn als vlak opgenomen op de Lijst Waardevolle Bomen, omdat vaak niet goed is aan te geven welke individuele bomen(rijen) de waardevolle bomen zijn.

4.2 Waardevolle bomen

We hanteren een lijst met waardevolle bomen. Op deze lijst staan individuele bomen die op verschillende manieren een grote bijdrage leveren aan het groene karakter van onze gemeente. Deze bomen hebben een speciale status binnen het bomenbestand en worden extra beschermd.

De lijst waardevolle bomen van gemeente Sint-Michielsgestel is in 2009 samen met inwoners van de gemeente opgesteld en in 2014 geactualiseerd vastgesteld. Het streven is deze lijst iedere 5 jaar te actualiseren. Eenmaal op de lijst geplaatst kan een boom niet meer van de lijst verwijderd worden.

De gemeenteraad heeft verschillende criteria (bijlage 2) vastgesteld om te kunnen bepalen of een boom aan de lijst wordt toegevoegd. Als een boom wordt aangedragen, wordt aan de hand van deze criteria getoetst of de boom inderdaad als waardevol wordt bestempeld. Waardevolle en monumentale bomen zijn in de meeste gevallen gemeentebomen, maar kunnen ook particuliere bomen zijn.

Een boom die is ingepast bij een ruimtelijke ontwikkeling of ter compensatie van een ruimtelijke ontwikkeling is aangeplant kan ook de status van waardevolle houtopstand toegewezen krijgen en bij de volgende actualisatie aan de lijst waardevolle bomen worden toegevoegd.

Bij het actualiseren van de lijst waardevolle bomen wordt bekeken welke houtopstanden zijn verdwenen en wat daarvan de oorzaak is geweest. Dit vormt een belangrijke basis om te kunnen observeren of het beschermingsbeleid voldoende werkt. Ook wordt (door zowel de gemeente als door boomeigenaren) bekeken welke houtopstanden ondertussen in aanmerking komen om op de lijst te worden geplaatst. Het college van burgemeester en wethouders stelt de lijst waardevolle bomen vast.

Bomen die zijn opgenomen in het landelijk register van monumentale bomen¹ worden bij de volgende actualisatie automatisch toegevoegd aan de lijst waardevolle bomen.

¹Landelijk Register van Monumentale Bomen

De Bomenstichting beheert het Landelijk Register van Monumentale Bomen. Hierin zijn alle bomen opgenomen die volgens de Bomenstichting van nationaal belang zijn. Vaak hebben deze bomen een hoge leeftijd, een bijzondere waarde of beeldbepalende functie voor de omgeving. Het register van monumentale bomen heeft geen juridische status maar kan wel als basis dienen voor de gemeentelijke waardevolle bomenlijst. In veel gevallen neemt de gemeente relevante bomen op de lijst over op haar eigen waardevolle bomenlijst.

Bomen die in het landelijk register zijn opgenomen kunnen in aanmerking komen voor subsidie van de Bomenstichting. Het gaat dan om een eenmalige tegemoetkoming in grote onderhoudskosten. De belangrijkste voorwaarden voor een bijdrage uit het Bomenfonds zijn:

- De boom is opgenomen in het Landelijk Register van Monumentale Bomen.
- De status van de boom is monumentaal (dus niet potentieel monumentaal).
- De boom is particulier eigendom.
- De levensverwachting van de boom bedraagt na het onderhoud nog minimaal tien jaar.

De werkzaamheden mogen pas worden uitgevoerd na schriftelijke toezegging van de Bomenstichting.

4.2.1 Vervangen van waardevolle bomen

Wanneer een waardevolle boom gekapt moet worden (bijvoorbeeld door ouderdom, ziekte, schade of zeer zwaarwegend maatschappelijk belang) is herplant altijd een streven.

- Bij vervanging van een waardevolle boom in het kader van behoud van een waardevolle boom op een specifieke locatie krijgt de nieuwe boom direct de status 'waardevol'. De nieuwe boom komt dan direct op de lijst waardevolle bomen te staan. De nieuwe boom hoeft niet per definitie dezelfde soort te zijn.
- Herplant op locatie van een voormalige waardevolle boom hoeft niet altijd te leiden tot een nieuwe waardevolle status. Dit speelt vooral wanneer de waardevolle status is toegekend op basis van specifieke kenmerken van de boom (vorm, leeftijd, e.d.), en niet op basis van de locatie of het 'verhaal' van de boom.

4.3 Ontbrekende schakels bomenstructuur en verbetermogelijkheden

De bomenstructuurkaart (bijlage 8) geeft inzicht in de bestaande bomenstructuren in onze gemeente. Op de kaart zijn ook ontwikkellocaties opgenomen. Deze laten zien waar we nu bomenstructuren missen, of waar concrete verbeterkansen zijn. Het zijn plekken waar we mogelijkheden zoeken (of al zien) om op termijn een bomenstructuur te ontwikkelen. In sommige gevallen kan dat binnen de huidige inrichting, en soms moeten we daarmee wachten op een herinrichting.

De ontwikkeling van onze bomenstructuren is de komende periode gericht op het verbinden van bestaande bomenstructuren. Zo proberen we een aaneengesloten structuur te realiseren die de basis vormt voor toekomstige ontwikkelingen. Ook zijn ontwikkelingen gekoppeld aan de inrichting van nieuwe wijken en, indien dit ooit relevant wordt, bedrijventerreinen.

Daarnaast worden bij de ontwikkeling van nieuwe en bestaande bomenstructuren verbetermogelijkheden voor ons bomenbestand als geheel meegenomen. Dat betekent dat we bij de ontwikkeling van de bomenstructuur de volgende kansen willen benutten:

- We vergroten de soortendiversiteit in bomenstructuren op plekken waar dat het cultuurhistorisch beeld niet aantast.
- We gaan uit van gebiedseigen soorten in het buitengebied en de dorpsranden. In de kernen zoeken we soorten die klimaatbestendig zijn. Dit kunnen ook gebiedseigen soorten zijn.
- We houden rekening met de positie en omvang van bomen in relatie tot de beschikbare boven- en ondergrondse ruimte en het gebruik daarvan. Bij ruimteconflicten met andere beleidsvelden wordt integraal gezocht naar een oplossing.
- We planten nieuwe bomenstructuren bij voorkeur aan in beplantingsvakken of bloemrijk grasland.
- We betrekken de inwoners bij het ontwikkelen van de structuren in woonwijken.

In bijlage 6 zijn zoeklocaties voor ontwikkeling van de bomenstructuur benoemd. Deze locaties zijn gedeeltelijk voortgekomen uit het participatietraject, en dus voorgedragen door inwoners van de gemeente. Daarnaast zijn op de bomenstructuurkaart enkele kleinere ontwikkellocaties zichtbaar die niet zijn opgenomen in de tabel. Op deze locaties is de ingreep naar verwachting gering.

De aanpak van de ontwikkelingen in de bomenstructuur wordt uitgewerkt in een uitvoeringsplan. Daarin worden de precieze aanpak en de ambities voor de locatie vastgelegd en vertaald naar de uitvoering.

5. Het maximale uit bomen halen

In de voorgaande hoofdstukken is omschreven hoe we met onze bomen willen omgaan, welke ambities we hebben en hoe we onze bomen beschermen. In dit hoofdstuk omschrijven we hoe we erop sturen dat ons bomenbestand de hoogst mogelijke maatschappelijke waarde krijgt.

- Bij het ontwikkelen van de bomen in Sint-Michielsgestel richten we ons op drie basisprincipes:
- Bomen zijn een belangrijke maatschappelijke investering in de leefomgeving.
- Kwaliteit gaat boven kwantiteit.
- We ontwikkelen naar een gezond, veilig en duurzaam bomenbestand.

5.1 Maatschappelijke investering

In hoofdstuk 2 (Het belang van bomen) is omschreven waarom gezonde bomen in de leefomgeving belangrijk zijn. We zien bomen daarom als een belangrijke investering voor de maatschappij. Het inpassen van een boom met een goede groeiplaats is de moeite waard. De extra investering leidt tot een hogere belevingswaarde en economische waarde, maar ook tot lagere onderhoudskosten voor de boom. We maken onderscheid tussen twee situaties:

5.1.1 Nieuwe (woon)gebieden

In nieuwe woongebieden worden bomen planmatig (als onderdeel van de hoofd-, neven- of wijkstructuur) ingepast. Dit kost meer ruimte dan een boomloze inrichting, maar de gebruikte ruimte heeft daarmee wel een aantal voordelen:

- Hogere woon- en levenskwaliteit.
- Hogere natuurwaarde.
- Hogere maatschappelijke waarden.
- Hogere klimaatadaptieve waarde.

Een nog hogere maatschappelijke waarde kan worden behaald wanneer de ingepaste bomen gekoppeld zijn aan een aaneengesloten groenstructuur. Bij een nieuwe inrichting kijken we dus altijd of het mogelijk is deze koppeling te realiseren.

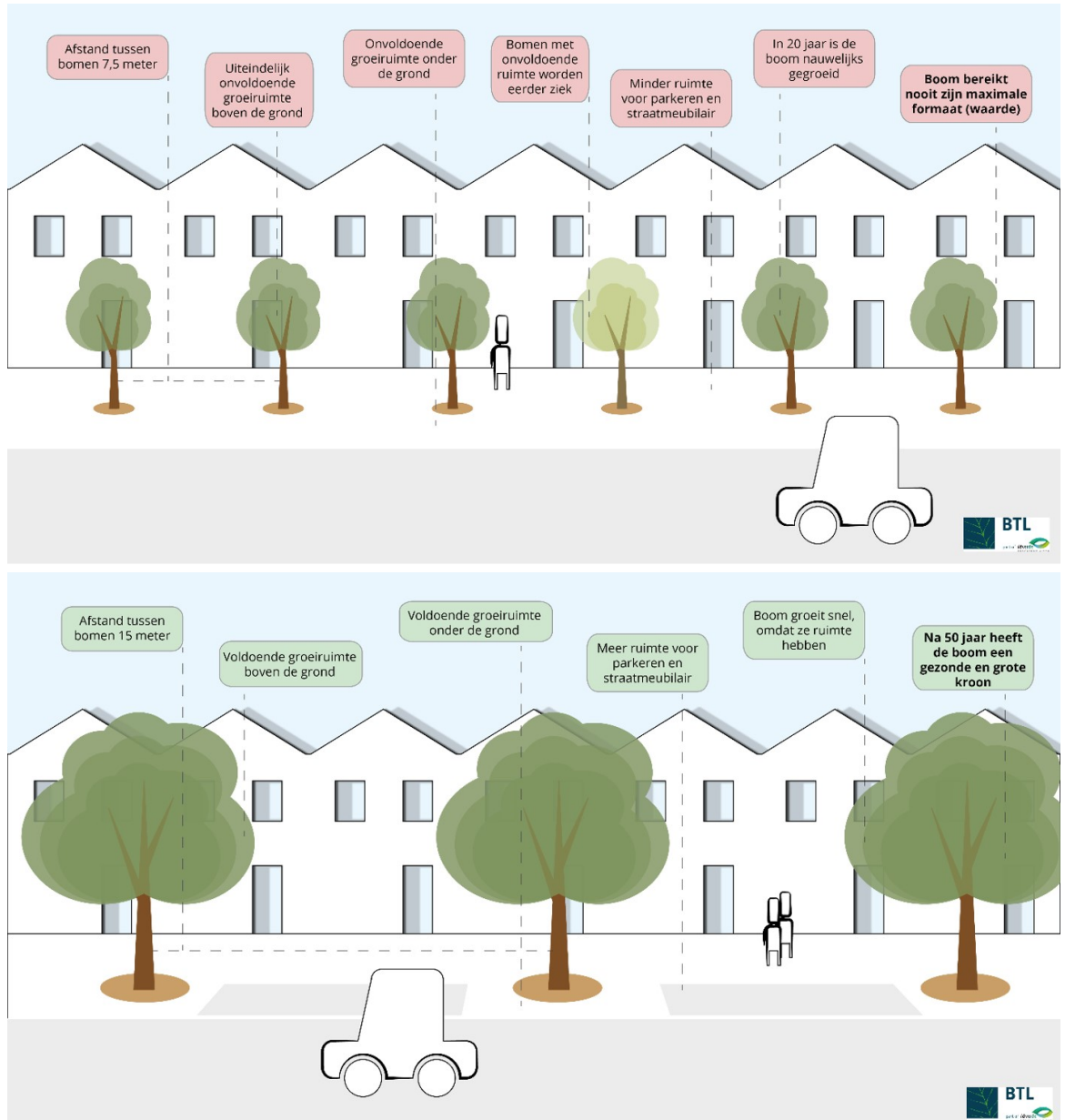
5.1.2 Bestaande gebieden

Bij inrichtings- en onderhoudswerkzaamheden in bestaande gebieden is het handhaven en inpassen van (waardevolle) bomen leidend. Daarbij geldt dat de ingepaste boom in het streefbeeld van de locatie past en voldoende levensverwachting/waarde heeft in verhouding tot de bijbehorende investering.

Niet overal is voldoende ruimte beschikbaar om bomen een goede groeiplaats van voldoende omvang te geven. Op deze plekken moeten we soms afwijken van onze ambities om voor bomen een goede standplaats te realiseren. Wanneer zo ver van de standplaatsseisen moet worden afgeweken dat de boom geen maatschappelijke meerwaarde meer biedt wordt gekozen voor een oplossing met ander groen.

5.2 Kwaliteit gaat boven kwantiteit

Eén grote, gezonde boom kan meer maatschappelijke waarde opleveren dan 100 kleintjes van dezelfde soort, blijkt uit onderzoek. Dat betekent dat we onze pijlen beter kunnen richten op 10 bomen die gezond oud kunnen worden, in plaats van 20 bomen met te weinig ruimte. De onderstaande afbeeldingen geven dit principe versimpeld weer. In bijlage 11 zijn deze afbeeldingen in groter formaat te vinden.

5.3 Ontwikkeling naar een duurzaam bomenbestand

In voorgaande paragrafen hebben we omschreven hoe we onze bomen een zo hoog mogelijke waarde willen geven. In deze paragraaf bespreken we wat ervoor nodig is om een hoogwaardig bomenbestand duurzaam te kunnen behouden.

Variatie is het sleutelwoord wanneer het gaat over een duurzaam bomenbestand. Voor een duurzaam bomenbestand is het nodig dat we naar een gevarieerde mix gaan op het gebied van leeftijd, boomsoorten en status.

5.3.1 Variatie in leeftijd

Bij de aanplant van bomen in woonwijken en buitengebieden zijn in het verleden grote aantallen (dezelfde) bomen tegelijk aangeplant. Het nadeel hiervan is dat de aangeplante bomen ook tegelijk oud worden en vervangen moeten worden. Dit zorgt voor een kaalslag in de wijk en voor een hoge piek in kosten, met negatieve gevolgen voor natuur en maatschappij. Omdat de bomen vervolgens (ongeveer) tegelijk opnieuw worden aangeplant herhaalt dit patroon zich meerdere keren voordat er voldoende variatie in leeftijd ontstaat om de kosten te spreiden. Het kan op die manier met gemak honderd jaar duren voordat een evenwichtige leeftijdsverspreiding wordt bereikt.

Variatie in leeftijd willen we bereiken door actief te beheren in straat en laanstructuren waar bomen dezelfde leeftijd hebben.

5.3.2 Variatie in soorten

Naast het aanplanten van grote hoeveelheden bomen is het lang de standaard geweest om veel van dezelfde boomsoorten toe te passen. Dit is terug te zien in de vele lanen met bomen van dezelfde soort die we ook in onze gemeente hebben. Het gebruiken van dezelfde boomsoorten geeft overal hetzelfde beeld en is makkelijk te onderhouden. Maar er kleven ook nadelen aan deze aanpak. Zo is een grote verzameling van dezelfde boomsoorten erg vatbaar voor ziektes: als er één ziek wordt, worden ze gemakkelijk allemaal ziek. Dat kan ertoe leiden dat in één klap veel bomen in een wijk vervangen moeten worden. Daarnaast kunnen plaagdieren zoals de eikenprocessierups zich makkelijk verspreiden.

De afwezigheid van diversiteit zorgt voor grote risico's, en daarom richten we ons ook op het verhogen van de soortendiversiteit. Een hogere soortendiversiteit zorgt daarnaast ook voor hogere natuurwaarden en een interessantere uitstraling in de openbare ruimte.

Het ontwikkelen van een grotere boomsoortendiversiteit doen we door de volgende maatregelen toe te passen:

- Bij aanplant van bomen in nieuwe en bestaande gebieden planten we verschillende boomsoorten aan.
- Bij het vervangen/herplanten van bomen wordt gekeken of andere soorten in het beeld geïntroduceerd kunnen worden. In sommige gevallen, zoals in zeer beeldbepalende lanen, kiezen we er soms voor toch dezelfde soort terug te zetten.
- De landschappelijke uitstraling moet intact blijven. Indien mogelijk worden verschillende soorten met een vergelijkbare uitstraling toegepast.

5.4 Inrichting en beheer

Bomen planten betekent vooruitdenken. In de buitenruimte zijn talloze factoren van invloed op de vraag: staat een boom op de juiste plek? Sommige van deze factoren, zoals maatschappelijke en ruimtelijke ontwikkelingen kunnen we niet altijd beïnvloeden. Daarom proberen we het juiste te doen met de keuzes die we wél kunnen maken.

Bij de inrichting en het beheer van bomen is het Handboek Bomen leidend. Goede groeiplaatsen voor bomen betekent vaak wel dat er minder bomen in dezelfde ruimte kunnen staan. We vinden dit toch waardevoller, kwalitatief hoogwaardige en gezonde bomen is namelijk het einddoel. In de inrichting en het beheer (van nieuwe en bestaande boomplaatsen) richten we ons op het vinden van een balans tussen de beste groeiomstandigheden voor de boom en het gebruik van geld en ruimte.

Waarom staan bomen soms op een verkeerde plek?

Tijden veranderen, en daarmee verandert ook onze kijk op hoe we met bomen horen om te gaan. Sommige logische keuzes uit het verleden zien we nu als onverstandig. Dertig jaar geleden werden stadsbomen vooral geplant voor een mooi, statig en rustig eindbeeld. Daarom werd, zoals eerder genoemd, in veel straten gebruik gemaakt van dezelfde boomsoort. Tegenwoordig weten we dat monocultuur (het gebruik van één soort) verschillende risico's met zich meebrengt voor de (dier)soortenrijkdom en verspreiding van ziektes en plagen. Een ander voorbeeld is schaduw op het dak. Vroeger was een boom dicht bij het huis prettig omdat het zorgde voor een minder warm huis in de zomer. Het extra onderhoud aan het dak hoorde erbij. Tegenwoordig zijn onze huizen beter geïsoleerd en willen we juist zon op onze zonnepanelen.

Vroeger was er in veel gevallen meer ruimte voor de groei van bomen dan nu. Er waren parkeerplaatsen voor auto's in de straat en in de grond lagen veel minder kabels en leidingen. Klimateffecten zoals droogte, wateroverlast en hitte waren minder duidelijk aanwezig en kregen daardoor ook nog weinig aandacht. Ook weten we tegenwoordig veel meer over het belang van goede groeiplaatsen voor bomen om goed uit te groeien en minder wortelopdruk te veroorzaken. De bomen die we in die tijd geplant hebben zijn nu pas net volwassen.

Hoewel we afwegingen uit het verleden nu anders zouden maken, is dat geen reden om een boom weg te halen of te vervangen. Over 25 jaar zijn de huidige inzichten misschien (waarschijnlijk) ook weer achterhaald. Daarnaast leveren deze bomen, die misschien niet meer op een logische plek staan, nog steeds een grote bijdrage aan de kwaliteit van de woonomgeving, klimaatadaptatie en al die andere waarden van bomen.

5.4.1 Inrichting

Net als bij het beschermen van bomen geldt bij het ontwerpen met bomen dat een boom een goede basis nodig heeft om te kunnen groeien.

Er zijn meer dan voldoende redenen om juist bestaande bomen te behouden en in te passen in ruimtelijke ontwikkelingen. Daarom gaan we nog beter kijken naar de effecten van plannen op bestaande bomen in een plangebied. Door dit vroeg te doen werkt het kostenbesparend en kwaliteitsverhogend, zeker als bestaande bomen worden ingepast. Als alternatief zien we het verplanten van bestaande bomen als een duurzame ingreep.

Bestaande bomen hebben namelijk veel meer waarde dan bomen die op een later moment worden aangeplant. Met slechts één of enkele bestaande bomen kan doorgaans direct een hogere kwaliteit bereikt worden dan met een rij jonge bomen. Dit geldt nog meer als de jonge bomen niet voldoende ruimte hebben om goed te groeien. Redenen genoeg om het inpassen van bestaande bomen bij een ruimtelijke ontwikkeling serieus te overwegen. Een belangrijke voorwaarde hierbij is dat ook door andere beleidsvelden tijdig rekening wordt gehouden met bomen en niet pas op het moment dat aanpassen in het plan niet meer mogelijk zijn.

Randvoorwaarden bij inrichting

Bij de inrichting van de standplaats van bomen is het Handboek Bomen leidend. Bij een ontwerp met bomen maken we op vier punten afwegingen:

- Ondergrondse groeiruimte (bodemkwaliteit, lucht en waterhuishouding, grondsoort, beschikbaarheid van voeding en grondwater en de grootte van de groeiruimte spelen hierbij een rol).
- Bovengrondse groeiruimte (ruimte voor de kroon, afstand tot rijbaan en woningen, zout en verharding rondom de boom).
- De te vervullen functie en de daarbij horende investering en ruimteclaim.
- Een weloverwogen keuze voor soort en grootte.

Een goed doordacht ontwerp met de juiste inrichting levert het volgende op:

- Gezonde bomen die kwalitatief goed functioneren.
- Minimale overlast door worteldruk, takbreuk, schaduw, ziektes, etc.
- Structureel lagere beheerkosten.
- Een mooie, gezonde boom die eerder zijn eindbeeld behaalt.

Ruimtelijke plannen kunnen aanleiding geven tot een aanpassing van de bomenstructuurkaart. Bomen die vóór de uitvoering van de voorgenomen plannen niet beeldbepalend, kunnen dit na uitvoering wel zijn.

5.4.2 Ruimtelijke ontwikkelingen

wordt een ruimtelijke procedure doorlopen. Binnen deze procedure worden verschillende ruimtelijke functies (waaronder groen) afgewogen. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten op beleidsuitgangspunten uit dit bomenbeleidsplan. De belangrijkste uitgangspunten hierbij zijn:

- het zoveel mogelijk behouden van gezonde bomen met een levensduur van meer dan 15 jaar.
- het behouden van, uitbreiden van en/of aansluiten op de bomenstructuur.
- herplant en compensatie van groen.

In het plan worden afspraken over velling, herplant en compensatie van bomen vastgelegd. De uiteindelijke vergunningsprocedure moet hier in de toekomst op aansluiten. Het kan daarbij zowel om behoud als om ontwikkeling van nieuw groen gaan. De uiteindelijke afweging tussen groen en andere functies vindt plaats in de ruimtelijke procedure, waar de gemeenteraad over beslist.

Bij ruimtelijke procedures is het belangrijk dat het boombelang als een rode draad door het planvormingsproces loopt. Bij deze ontwikkeling moeten bomen direct in beeld zijn. Daarom is een boominventarisatie een verplicht onderdeel van het planvormingsproces. Vervolgens zorgt de groendeskundige van de gemeente ervoor dat het boombelang in het project wordt verankerd.

Planproces bomen bij ruimtelijke ontwikkelingen

De openbare ruimte is altijd in ontwikkeling. Sommige ruimtelijke ontwikkelingen passen binnen het bestemmingsplan of wijken daar licht van af (ontheffingen). Indien hierbij bomen betrokken zijn zal worden getoetst aan de Bomenverordening. Wanneer wordt afgeweken van het bestemmingsplan of er een bestemmingswijziging nodig is, dan worden voorwaarden aan de omgang met bomen en groen gesteld.

We willen dat bij ruimtelijke ontwikkelingen zorgvuldig met bomen (en overig groen) wordt omgegaan. Daarom werken we bij grote ruimtelijke ontwikkelingen volgens het Planproces Bomen (PPB) (zie onderstaande tabel). Dit Planproces Bomen is niet alleen leidend voor gemeentelijke projecten, maar is ook van toepassing op projecten die gestart of uitgevoerd worden door andere partijen. De projectfasen worden in bijlage 5 verder toegelicht.

Volgens het PPB doorloopt een project de in het schema opgenomen fases. Wanneer een project volgens een andere fasering verloopt wordt een project specifiek PPB opgesteld/gevolgd. Het resultaat van iedere fase is input voor de volgende fase.

Planproces bomen (PPB) – Stappenplan bij ruimtelijke ontwikkelingen / herinrichting openbare ruimte

Projectfase	Product	Resultaat (t.a.v. bomen)
Initiatief	Beslissing op principeverzoek	<ul style="list-style-type: none"> Beeldkwaliteit van bestaande bomenstructuren vastgesteld Inventarisatie van bestaande bomen
Definitiefase	Nota publieksrechtelijke kaders	<ul style="list-style-type: none"> Programma van eisen gericht op inpassing of (ver)plant van bomen Waardeoordeel bestaande bomen Ruimteclaim bestaande en nieuwe bomen
Ontwerpfase	Stedenbouwkundig plan / ontwerp	<ul style="list-style-type: none"> Inpasbaarheidsonderzoek uitgevoerd inclusief (wanneer nodig) beoordeling verplantbaarheid bomen Na ontwerp: besluit aanplant van bomen
Detailering/ ontwerpfase 2	Bestektekening	<ul style="list-style-type: none"> Maatregelen ter behoud en bescherming van bestaande bomen vastgesteld Aanvraag vergunning/ontheffing Opstellen boombeschermingsplan op maat en aanstellen van een bomenwacht door initiatiefnemers
Uitvoering	Bestek	<ul style="list-style-type: none"> Bestekvoorwaarden ter bescherming van bestaande bomen Bestekvoorwaarden voor te verplanten bomen Toezicht en handhaving
Beheer- en Nazorg fase	Oplevering Registratie beheersysteem gemeente	<ul style="list-style-type: none"> Proces verbaal van oplevering Aanvraag beheer en onderhoud Registratie van actuele boomgegevens

6. Bescherming en kappen van bomen

Het bomenbeleid is gericht op het duurzaam in stand houden van onze bomen. Bescherming van bestaande bomen is daarvoor belangrijk, want als we bomen niet beschermen lopen we het risico dat steeds minder volwassen bomen overblijven. Aan de andere kant kunnen we niet alle bomen beschermen, want dan wordt het onmogelijk om onze leefomgeving te ontwikkelen en in te spelen op nieuwe, verbeterde inzichten. Daarom zetten we in op het verstandig beschermen van bomen.

Met ons kapbeleid zorgen we ervoor dat we ook in de toekomst genoeg gezonde volwassen bomen in de gemeente hebben. We beschermen onze bomen door kapvergunningen onder bepaalde voorwaarden verplicht te stellen.

- De gemeente beschouwt bomen in de basis als waardevol. Dit geldt ook voor bomen die niet op de lijst waardevolle bomen staan of in een structuur vallen. We hebben als gemeente doorgaans veel tijd, ruimte en geld geïnvesteerd in de ontwikkeling van onze bomen, en de maatschappelijke waarde van bomen is na kap moeilijk direct te compenseren. Voordat gemeentelijke bomen worden gekapt maken we daarom altijd een heldere afweging of kap (en mogelijk vervanging) daadwerkelijk een langdurige meerwaarde biedt en/of onvermijdelijk is.
- Als gemeente wijzen we binnen ons bomenbestand specifieke bomen (lijst waardevolle bomen) en structuren aan die we bijzonder beschermenswaardig vinden. Voor deze bomen is altijd een kapvergunning nodig.
- Bomen in particulier eigendom kunnen op de waardevolle bomenlijst worden gezet. Deze bomen kunnen veel betekenis hebben voor de groene uitstraling van straten, wijken en overige terreinen.

Wanneer een particuliere boom op de lijst waardevolle bomen staat is deze, net als gemeentebomen op de lijst, vergunningplichtig.

Als iemand een boom wil kappen geldt de regelgeving in de meest recente versie van de Bomenverordening. Deze is te vinden op de website van de gemeente.

6.1 Kappen van vergunningsplichtige bomen

Het kan gebeuren dat een vergunningsplichtige boom niet behouden kan worden. Voor de kap kan dan een ontheffing worden afgegeven. Deze kan alleen worden afgegeven door het college van burgemeester en wethouders. Bij de beoordeling van de aanvraag wordt bekeken of de reden voor het verzoek tot kap gegrond is. Hieronder staan enkele voorbeelden van situaties waarbij een ontheffing op het kapverbod kan gelden:

- Veiligheid: De boom kan niet meer naar boomtechnische maatstaven gehandhaafd blijven.
- Onrechtmatige hinder (extreme gevallen, zie H7). Denk hierbij aan schade aan bebouwing en niet te handhaven belemmeringen van de boven- en ondergrondse infrastructuur. Dit geldt alleen wanneer snoei geen uitkomst biedt of leidt tot de dood van de boom.
- Boomziekte: bij overdraagbare ziektes die duurzaam behoud van het bomenbestand in gevaar brengen (zoals iepziekte en essentaksterfte).
- Ontwikkeling van de openbare ruimte, waarbij sprake is van een zwaarwegend maatschappelijk belang.

6.1.1 Aanvragen vergunning

Een omgevingsvergunning is aan te vragen via onze gemeentewebsite of direct via Omgevingsloket online. Op deze site is het mogelijk om een vergunningscheck in te vullen om te zien of een omgevingsvergunning nodig is.

Als hulpmiddel bij het bepalen of voor het kappen van een boom een vergunning nodig is hebben we een stroomschema opgesteld. Deze is te vinden in bijlage 1.

6.1.2 Bomenkap: lijst waardevolle bomen

Bomen op de lijst waardevolle bomen zijn zo belangrijk dat hiervoor een strikt velverbod wordt gehanteerd. Als iemand van mening is dat een dergelijke boom toch moet worden gekapt¹, moet hiervoor een ontheffing in de vorm van een omgevingsvergunning worden aangevraagd. Een ontheffing voor het vellen van een waardevolle boom kan, wanneer alternatieven voor behoud van de boom deskundig zijn onderzocht, alleen bij uitzondering worden verleend. Onderstaande situaties kunnen toch reden zijn voor het verlenen van een ontheffing:

1. Het behoud van de boom is naar boomtechnische normen niet langer verantwoord omdat:
 - door tak- of stambreuk veroorzaakt letsel of schade niet te voorkomen is;
 - onrechtmatige hinder niet verder te voorkomen is;
 - de houtopstand/boom een slechte conditie heeft met een lage levensverwachting.
2. Er is sprake van een zwaarwegend algemeen maatschappelijk belang dat opweegt tegen duurzaam behoud van de boom.

Ook moet uit deskundig onderzoek blijken dat alternatieven om de boom te behouden in beeld zijn gebracht en afgewogen.

Waardevolle bomen in particulier bezit mogen, net als gemeentelijke bomen op de lijst, niet zonder vergunning gekapt worden.

Groeiplaats bestemmen

Het bomenbeleidsplan en de bomenverordening bieden een goede bescherming van zowel waardevolle bomen als hun standplaats. Een aanvullende bescherming door onder andere bestemmingsplannen, bijvoorbeeld door het bestemmen van de standplaats, is daarom niet noodzakelijk.

In het verleden zijn enkele bomen opgenomen in het bestemmingsplan. Dubbele procedures en regelingen die hetzelfde beogen, worden normaal zoveel mogelijk vermeden. Dit is duidelijker voor de burger en biedt ook een beter uitgangspunt voor handhaving. Een bestemmingsplan kan daarnaast alleen via een uitgebreide procedure worden aangepast. Het streven is dan ook om zo min mogelijk bomen te beschermen door opname in het bestemmingsplan.

In uitzonderlijke gevallen is het echter toch wenselijk om juist de standplaats op te nemen in het bestemmingsplan.

Een bestemmingsplan richt zich met name op de toelaatbaarheid van functies en bebouwingsmogelijkheden en beschermt dus niet de boom zelf maar de standplaats van de boom. Indien ruimtelijke ontwikkelingen plaatsvinden, waarbij bestemmingsplannen worden aangepast, wordt het boombelang afgewogen tegen andere belangen.

Ondersteuning particuliere waardevolle bomen

Onderhoud aan oude bomen is specialistisch werk. Particuliere boomeigenaren komen daardoor soms voor dure onderhoudsmaatregelen te staan. Het behoud van hun boom is in het algemeen belang en daarom ondersteunt de gemeente deze eigenaren op diverse manieren.

Visuele boomcontrole

Als de gemeente haar bomen visueel controleert, kunnen de particuliere bomen op de lijst waardevolle bomen in diezelfde ronde worden meegenomen. Dit is een service waar de boomeigenaar vrijwillig aan kan deelnemen door contact met de gemeente op te nemen. Hiermee bespaart de boomeigenaar kosten en weet hij/zij zeker dat de boom volgens de nodige standaarden is geïnspecteerd. De gemeente houdt ook meteen zicht op de toestand van de boom. De eigenaar van de boom blijft wel altijd verantwoordelijk voor zijn boom en blijft ook aansprakelijk voor schade die de boom mogelijk kan veroorzaken.

Waardevolle bomenlijst

De lijst van waardevolle bomen te vinden op de gemeentelijke website.

¹ *Onder het kappen van bomen worden ook drastische snoeiwijzen die de vorm van de boom ernstig aantasten (zoals kandelaberen) gerekend (zie bomenverordening).*

6.1.3 Kappen van bomen in structuren

Bomen die onderdeel uitmaken van de belangrijkste structuren (primaïr) zijn beschermd zodat we een volwassen bomenstructuur in Sint-Michielsgestel kunnen garanderen.

In hoofdstuk 4 zijn onze belangrijke bomenstructuren benoemd. In de meeste gevallen staat de structuur boven het belang van individuele bomen. Dit wil zeggen dat we als gemeente de afweging kunnen maken om bomen te kappen wanneer dit de ontwikkeling van de bomenstructuur ten goede komt. Bomen in de primaire structuur zijn vergunningplichtig.

Binnen de bomenstructuren willen we bomen die in goede gezondheid volwassen kunnen worden en een leeftijd kunnen bereiken van minimaal tachtig jaar. Daarbij kijken we niet alleen naar de waarde van afzonderlijke bomen, maar ook naar het geheel dat de bomen samen vormen. Het wegvallen van bomen uit deze structuren kan leiden tot uitholling van de structuur of verarming van het beeld. De gemeente is daarom terughoudend in het vellen van bomen in structuren. We streven ernaar uitgevallen bomen in de structuur te vervangen.

Bomenstructuren zijn vaak onderdeel van een veranderlijke omgeving, bijvoorbeeld langs hoofdverkeerswegen en de wijken. Vaak moeten daar maatregelen plaatsvinden waarvoor meerdere bomen moeten wijken. Daarom is het telkens nodig een goede afweging te maken tussen de waarde van de boom en de noodzaak van de maatregel. We richten ons daarbij op het behouden van de structuur als geheel. Het vellen van de boom wordt in zulke situaties overwogen als een boom kan worden geveld zonder dat daarbij het beeld en de functie van de structuur sterk worden aangetast. Natuurlijk worden daarbij ook alle mogelijkheden om de boom toch te behouden beoordeeld.

Een aanduiding op de bomenstructuurkaart zegt weinig over de werkelijke situatie buiten. Binnen de primaire bomenstructuren wordt gestreefd naar grote, volwassen bomen die werkelijk recht doen aan het wensbeeld; zoals schaduwrijke lanen. Als een weg is aangeduid als structuur wil dat niet zeggen dat automatisch alle bomen in dat wegprofiel tot de structuur behoren. De bomen die werkelijk bijdragen aan het streefbeeld of daar potentie toe hebben, behoren formeel tot de structuurbomen. Dat kan betekenen dat in het ene geval de bomen langs een ventweg wel bij een structuur horen en in het andere geval niet. Dit wordt per situatie beoordeeld. Bomen in (particuliere) tuinen kunnen onderdeel zijn van een bomenstructuur.

We hebben de ambitie om alle bomen die onderdeel uitmaken van de structuren individueel te benoemen op de bomenstructuurkaart.

De Primaire bomenstructuren zijn belangrijk. De gemeente vindt voor velling van bomen in deze structuren een vergunning in de vorm van een omgevingsvergunning noodzakelijk. Door het veldverbod op deze bomen:

- kan worden gestuurd in behoud en ontwikkeling van de belangrijkste lanen;
- kan herplant/compensatie worden uitgevoerd bij aantasting;
- hebben belanghebbenden de mogelijkheid tot bezwaar en beroep.

De gemeente richt zich vooral op het behoud van de structuur als geheel in plaats van het behoud van individuele bomen.

6.2 Overige bomen

Wanneer een (particuliere) boom niet op de lijst waardevolle bomen staat is geen kapvergunning nodig.

6.2.1 Kap van bomen in het buitengebied

Voor bomen buiten de bebouwde kom geldt naast het gemeentelijke bomenbeleid ook de bescherming van bossen en lanen zoals opgenomen in de Wet Natuurbescherming 2017. De eisen die hieraan zijn verbonden zijn terug te vinden op de website van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

In het bestemmingsplan Buitengebied is een vergunningsstelsel voor de uitvoer van een werk of werkzaamheden (voorheen aanlegvergunning) opgenomen. Hierin is vastgelegd dat het in gebieden met bijzondere waarden verboden is om houtopstanden te vellen zonder omgevingsvergunning (als bedoeld in artikel 2.1. lid 1 onder b Wabo). In deze gebieden kan het dus voorkomen dat voor het vellen van één houtopstand zowel een omgevingsvergunning voor aanleg als een voor velling nodig is.

6.2.2 Schaderegeling bij illegale kap

We hanteren bij schade aan gemeentelijke bomen (en bij kappen zonder vergunning) een schaderegeling. Deze regeling is gebaseerd op de meest recente wijze van waardebeoordeling van de Nederlandse Vereniging van Taxateurs van Bomen.

De schaderegeling is van toepassing bij elke schade die een particulier of onderneming aan gemeentelijke bomen veroorzaakt. Het gaat onder andere om aanrijtschade, vandalisme, illegale velling, schade bij bouw- en aanlegactiviteiten en het anderszins zonder toestemming aanbrengen van beschadigingen aan de boom.

6.2.3 Herplant bomen

Wanneer op grond van een omgevingsvergunning of ander wettelijk voorschrift een boom wordt aan geplant valt de boom onder het veldverbod van de Bomenverordening. Deze bomen worden ook automatisch toegevoegd aan de lijst waardevolle bomen.

Afwegingen

Voor bomen in structuren, overige bomen en herplantbomen is het belangrijk dat de afweging kan worden gemaakt tussen behoud of velling. Bij de afweging van een aanvraag voor een omgevingsvergunning geeft de Bomenverordening weigeringsgronden. Daarbij wordt het maatschappelijk belang van de boom vastgesteld en vervolgens afgewogen tegen het belang van de aanvrager. Onder het algemeen belang van de boom vallen de onderstaande weigeringscriteria van de Bomenverordening 20101. Deze weigeringscriteria zijn in bijlage 4 nader toegelicht.

- a. natuur- en milieuwaarden van de houtopstand.
- b. landschappelijke waarden van de houtopstand.
- c. cultuurhistorische waarden van de houtopstand.
- d. waarden van de houtopstand voor stads- en dorpschoon.
- e. waarden van de houtopstand voor recreatie en leefbaarheid.
- f. boomwaarde.

Daarbij kan meewegen: de vitaliteit, levensverwachting en gaafheid van de boom.

6.2.4 Vrijstellingen

Op het veldverbod van de Bomenverordening 2010¹ bestaan enkele vrijstellingen. Deze zijn terug te vinden in de meest recente Bomenverordening.

¹ *Of, wanneer beschikbaar, een recentere versie. Wanneer in de Bomenverordening uitspraken worden gedaan die tegenstrijdig zijn met de uitspraken in dit plan, bijvoorbeeld door actualisatie, is de Bomenverordening leidend.*

6.3 Boombescherming bij beheer en werkzaamheden

Bomen lopen een verhoogd risico op schade bij bouwprojecten en projectontwikkeling. Bij werkzaamheden moeten maatregelen worden genomen om onnodige boomschade te vermijden. Welke maatregelen dit zijn wordt bepaald door voorafgaand aan herinrichtingsprojecten in de buurt van bomen een risicoanalyse op te stellen, een zogenaamde BER (Boom Effect Rapportage) of BEA (Boom Effect Advies):

- Boom Effect Rapportage: geeft een algemene situatieschets, advies en maatregelen. Dit wordt opgesteld wanneer er nog géén (voorlopig) ontwerp is.
- Boom Effect Advies: Wordt uitgevoerd wanneer het voorlopig (of definitief) ontwerp bekend is. Geeft specifiek advies en maatregelen.

Voor te handhaven bomen nabij een bouwproject of andere mogelijk schadelijke werkzaamheden kan het opstellen van een BER of BEA door de gemeente verplicht worden gesteld aan de aanvrager van de bouwvergunning. In de gemeente is het opstellen van een BER of BEA gewenst voor projecten/ontwikkelingen in de buurt van bomen die op de Waardevolle Bomenlijst staan en/of onderdeel uitmaken van de primaire of secundaire bomenstructuur.

Voor ontwikkelingen in de directe omgeving van bomen in boomstructuren of bomen op de waardevolle bomenlijst moet altijd een BEA worden uitgevoerd.

Boombescherming bij ontwerp

Bij ontwikkelingen in de nabijheid van bomen moet al in de ontwerpfase rekening gehouden worden met de boven- en ondergrondse groeiruimte (en dus ook het toekomstige formaat) van aanwezige bomen.

Boombescherming bij werkzaamheden

Bij werkzaamheden in de nabijheid van bomen, waaronder graafwerkzaamheden, bemaling, opslag en verdichting van de bodem, worden de richtlijnen van het Handboek Bomen aangehouden.

7. Boombeheer

Het boombeheer is gericht op het in stand houden van een gezond, veilig en duurzaam bomenbestand. Het beheer heeft als doel om gezonde bomen te ontwikkelen. Door het beheer houden we bomen veilig voor hun omgeving en behouden we een vorm en uiterlijk die passen bij de functie. Ook wordt met het beheer zoveel mogelijk geprobeerd overlast door bomen te beperken. We beheren elke boom zodat die aan deze basiseisen kan voldoen. We geven bijzondere aandacht aan bomen die dat nodig hebben.

7.1 Boomveiligheid

Bomen zijn levende organismen die oud kunnen worden, ziektes kunnen hebben en (soms onzichtbaar) zwakke plekken kunnen ontwikkelen. Vooral in bebouwd gebied en langs wegen kan dit voor risico's zorgen. Daarom beschrijven we in deze paragraaf op welke manier we in de basis voldoende boomveiligheid garanderen.

Zorgplicht

De gemeente Sint-Michielsgestel heeft als eigenaar/beheerder van haar bomen de plicht om schade door nalatige zorg aan bomen te voorkomen. Dit betekent dat de gemeente aansprakelijk kan zijn wanneer schade of letsel ontstaat door (verwijtbaar) onvoldoende zorg voor de boom. Deze aansprakelijkheid vervalt wanneer de gemeente de zorgplicht heeft vervuld en dit op basis van registratie kan aantonen.

De gemeente is verplicht op de veiligheid gericht onderhoud aan haar boombestand uit te (laten) voeren. Ook moet het onderhoud goed worden geregistreerd om nalatigheid bij schade uit te kunnen sluiten. Het aantonen van regelmatige controle (en onderhoud) op eventuele gebreken is hierin belangrijk. Daarom:

- Voeren wij regelmatige boomveiligheidscontroles (VTA) uit met gecertificeerde boomveiligheidscontroleurs. Ieder jaar controleren we standaard ca. 25% van de bomen, zodat alle bomen iedere 4 jaar worden gecontroleerd. Attentieboomen (bomen met een verhoogde kans op risicovorming) worden eens per 2 jaar of zelfs jaarlijks gecontroleerd.
- Plegen wij onderhoud waar dit nodig is. Dit gebeurt niet volgens een vaste frequentie en uitgaand van het taakstellend budget.

Boomveiligheidscontrole

Bomen worden periodiek op vitaliteit, veiligheid en onderhoudstoestand gecontroleerd door middel van de VTA (Boomveiligheidsonderzoek). Bij deze methode wordt iedere boom in de gemeente gecontroleerd op boomveiligheid en wordt geïnventariseerd welk onderhoud de boom nodig heeft om gezond verder te groeien. De inspecties worden geregistreerd in het beheersysteem van de gemeente. De inspectie wordt uitgevoerd door een gecertificeerd boomveiligheidscontroleur (BVC) of European Tree Worker (ETW).

In de regelgeving wordt onderscheid gemaakt tussen drie typen zorgplicht bij bomen:

Algemene zorgplicht	Betreft het regulier noodzakelijke onderhoud en een periodieke controle op zichtbare gebreken.
Verhoogde zorgplicht	Bomen met een verhoogde kans op gebreken/risicovorming dienen met een verhoogde regelmaat (jaarlijks) gecontroleerd te worden.
Onderzoeksplicht	Als de aard/omvang van het gebrek niet geheel duidelijk is moet met een aanvullend onderzoek het risico vastgesteld worden. Zo nodig moeten bijzondere maatregelen genomen worden om de onveiligheid weg te nemen.

7.2 Onderhoud aan bomen

We willen de kwaliteit en veiligheid van onze bomen op peil houden. Daarom voeren we constant onderhoud uit aan onze bomen. Het belangrijkste onderdeel van het boomonderhoud is het tijdig snoeien van de bomen.

Uit te voeren ingrepen zijn onder andere afhankelijk van de leeftijd (groeifase) en conditie van de boom. De resultaten van de boomveiligheidscontroles (VTA-controles) geven input voor welke ingrepen nodig zijn. Daarbij hanteren wij de volgende uitgangspunten:

- Door externe partijen uitgevoerde VTA-maatregelen worden door de boomspecialist van de gemeente getoetst.
- We volgen de geadviseerde/voorgeschreven maatregelen van de boomveiligheidsinspecteur.
- De normen uit het Handboek Bomen zijn leidend voor het uit te voeren snoeiwerk.

Het boombeheer ligt vast in het huidige beheersysteem. Het is onze ambitie om het bomenonderhoud geactualiseerd vast te leggen in een nieuw boombeheerplan.

Dunnen van bomen

We dunnen een houtopstand als het vellen van één of meerdere bomen nodig is om de overblijvende houtopstand een duurzame toekomst te kunnen geven. Dunning van bomen die onderdeel zijn van de lijst waardevolle bomen vallen, in tegenstelling tot andere bomen, onder het velverbod van de Bomenverordening 2010.

Vervanging/inboet

Soms gebeurt het dat een boom afsterft en een nieuwe boom wordt teruggezet. In deze gevallen is het verwijderen van de boom zelf niet het hoofddoel. De maatregelen zijn juist gericht op de instandhouding en de ontwikkeling van de houtopstand.

Renovatie/grootschalig beheer

Na verloop van tijd blijkt dat in veel gevallen een structurele renovatie van het groen nodig is. Op basis van een analyse van een gebied kan bijvoorbeeld worden besloten bomen te vervangen of de structuur aan te passen. Hierbij wordt gekeken hoe het oorspronkelijke ontwerp is opgesteld en of hier aanpassingen in nodig zijn. Uitgangspunt hierbij is dat een duurzame situatie bereikt wordt. Bij deze situaties worden de afwegingen uit dit plan toegepast.

7.3 Preventie en bestrijden van ziekten en plagen¹ (aantastingen)

Bomen zijn net als mensen vatbaar voor ziekten. Daarbij geldt hetzelfde voor bomen als voor mensen: een zwakke conditie vergroot de kans op ziekte. Sommige ziekten gaan vanzelf weer over, maar andere kunnen leiden tot de dood van een boom. Daarnaast kunnen dieren die in bomen leven (wanneer het

ecosysteem uit balans raakt) zorgen voor een plaag die de boom of mensen in de buurt raakt. Denk bijvoorbeeld aan de eikenprocessierups en de iepenspintkever. Ziekten en plagen bestrijden is dus nodig om de veiligheid te waarborgen en het bomenbestand duurzaam in stand te houden.

Door preventief te handelen en aangetaste bomen vroeg te signaleren verkleinen we de kans op grootschalige verspreiding, (massale) boomsterfte, (ernstig) ongemak en andere negatieve effecten op de leefomgeving.

De in onze gemeente belangrijkste (niet op volgorde van relevantie) boomziekten en -plagen zijn:

Ziekten	Plagen/aantastingen
Essentaksterfte	Kastanjemineermot
Kastanjabloedingsziekte	Luis (bijv. in lindebomen)
Massaria	Horzelmot / Populierenboktor
Watermerkziekte	Eikenprocessierups
	Wilgenhoutrups
	Spinselmot

7.3.1 Diversiteit verhogen

Sommige ziekten en plagen zoals rupsen en houtrot kunnen bij de meeste bomen voorkomen. Andere ziekten en plagen zijn soort-specifiek, zoals de iepziekte of de eikenprocessierups. Daarom proberen we meer variatie aan te brengen in het aantal soorten bomen in onze buitenruimte. Met een hogere diversiteit in boomsoorten zorgen we ervoor dat er een lagere kans is op verspreiding van ziekten en plagen.

Bij het verhogen van de diversiteit richten we ons op beperkt gebruik van soorten waarvan bekend is dat ze een verhoogd risico hebben op schadelijke ziektes en plagen. Daarbij proberen we monoculturen (veel bomen van dezelfde soort) te voorkomen. Ook proberen we bij nieuwe aanplant overlast van niet-schadelijke plagen (zoals luizen) te minimaliseren.

7.3.2 Gezonde bomen

Een andere maatregel waar we op inzetten is een goede groeiplaats. Een goede groeiplaats heeft voldoende omvang en bevat voldoende voedingsstoffen, water en lucht. Dit zorgt ervoor dat de boom gezond is en een hogere weerstand heeft tegen ziekten en plagen. Bij aanplant houden we hier rekening mee door de richtlijnen te volgen zoals opgenomen in het Handboek bomen.

Wanneer ziekten en plagen bij boomveiligheidscontroles en onderhoudswerkzaamheden worden gesignaleerd betekent het niet automatisch dat we ingrijpen. We registreren de aanwezigheid van de ziekte en volgen de ontwikkeling. Wanneer dat nodig blijkt grijpen we in. Het kan ook gebeuren dat een boom tussen twee controles ziek wordt. Inwoners kunnen ziekten en plagen daarom melden via de reguliere kanalen van de gemeente.

Uit cultuurhistorisch en/of landschappelijk oogpunt kan er toch voor gekozen worden om soorten aan te planten die gevoelig is voor bepaalde ziekten en plagen. De uiteindelijke soortkeuze is dan het resultaat van een zorgvuldige afweging van de kwaliteit, beeld, betekenis, beleving, cultuurhistorie, ecologie, functie en beheerbaarheid.

¹ Een ziekte wordt veroorzaakt door ziekteverwekkers zoals schimmels, bacteriën en virussen. Een plaag wordt veroorzaakt door een overvloed aan dieren of planten.

7.4 (Voor)pootrecht

Het pootrecht stamt uit 1491 en houdt in dat sommige grondbezitters het recht hebben om in eigen (particulier) bezit bomen te planten op de gemeentegrond tussen hun perceel en de aangelegen weg. De eigenaar van de bomen is daarbij ook verantwoordelijk voor het onderhoud en de veiligheid rondom de boom. Het pootrecht is meer dan 500 jaar oud, maar geldt nog steeds op veel kavels waar het van oorsprong is verleend. Een eigenaar kan in overleg met de gemeente afstand doen van zijn voorpootrecht. De gemeente wordt dan, soms na afkoop, eigenaar van de pootrechtbomen en neemt de bomen in beheer. De gemeente heeft de kavels waarop het voorpootrecht nog geldt in beeld.

Samengevat:

- De bomen zijn eigendom van aangrenzend perceeleigenaar.
- De grond is eigendom van de gemeente.
- Bij verkoop perceel gaat voorpootrecht, inclusief bomen en zorgplicht, naar nieuwe eigenaar, het recht bij overdracht in notariële akte dient vastgelegd te worden.
- De eigenaar van de bomen is verantwoordelijk voor het onderhoud van de bomen en de veiligheid.
- De houder van het voorpootrecht kan op eigen initiatief afstand doen van het recht. Dit moet in notariële akte worden vastgelegd. In enkele gevallen is sprake van een afkoopsom.
- doordat in het verleden vooral populieren werden aangeplant onder het voorpootrecht, is er een kenmerkend, waardevol en dynamisch landschap ontstaan.

Bestemmingsplan Buitengebied

In het bestemmingsplan Buitengebied is een vergunningenstelsel voor de uitvoer van werk of werkzaamheden opgenomen. De gebieden waar het voorpootrecht veelvuldig voorkomt zijn veelal aangegeven met de waarde(n) 'besloten gebied' of 'historisch landschappelijk' gebied. In deze gebieden is het rooien van bomen, ook voorpootbomen, (aanleg)vergunningplichtig.

Indien herplant onderdeel is van de vergunningaanvraag, wordt deze eigenlijk altijd verleend. Dit past juist bij de dynamiek van het populierenlandschap.

Uitdaging voor de gemeente

Het (voor)pootrecht beperkt de invloed die de gemeente heeft op een relatief groot aantal bomen in het buitengebied van de gemeente. De uitdagingen die wij hierdoor tegenkomen staan hieronder op een rij gezet:

- Als de eigenaar van voorpootbomen beslist deze te kappen kan de gemeente daar in de meeste gevallen weinig tegen doen. Het ontwikkelen en behouden van (historische) landschappelijke structuren (met o.a. een hoge waarde voor ecologie en cultuur) kan hierdoor een uitdaging zijn.
- De gemeente mag geen voorpootbomen in eigendom van een particulier zonder diens toestemming kappen, ook niet wanneer dit nodig is voor maatschappelijke projecten zoals het verbreden van een weg of het nemen van verkeersveiligheidsmaatregelen. Hierdoor kan de ruimtelijke ontwikkeling vertraging oplopen.
- Vaak zijn eigenaren van voorpootpercelen zich niet bewust van het voorpootrecht en de zorgplicht die zij hebben voor de bomen in hun eigendom, waardoor de veiligheid op sommige plekken niet gegarandeerd kan worden. Wanneer eigenaren zich wel bewust worden van hun zorgplicht leidt dit soms tot kap van de bomen om daarmee de zorgplicht te vermijden. Dit heeft een langdurige negatieve impact op het landschap.
- Niet alle bomen in bermen vallen onder het pootrecht, want niet alle percelen hebben dit recht.

Ambitie

Ondanks de uitdagingen die het voorpootrecht ons biedt hebben we de ambitie om ons karakteristieke landschap te behouden.

Op verschillende plekken hebben eigenaren afstand gedaan van het voorpootrecht. Voor de eigenaar van het recht is dit altijd een mogelijkheid. Uitgangspunt is dat dit kosteloos plaatsvindt. Daarbij mag er geen sprake zijn van ernstig achterstallig onderhoud van de houtopstand. Het voorpootrecht vertegenwoordigt in de huidige situatie geen waarde meer. Bij opheffing van het voorpootrecht worden de bomen eigendom van de gemeente.

8. Hinder, overlast en meldingen

Bomen leven en zijn daarmee een natuurlijk onderdeel van onze leefomgeving. Ze groeien, passen zich aan op de seizoenen en zoeken naar voedsel. Deze processen zijn normaal en onvermijdelijk als we willen blijven profiteren van de voordelen die bomen ons bieden.

De hinder die van bomen ervaren wordt, is sterk afhankelijk van de mensen die vaak in de buurt van de boom komen. Voor sommige mensen zijn herfstbladeren op de grond hinderlijk. Tegelijk kan een kind het zien als speelparadijs en schiet een fotograaf er het perfecte plaatje.

Iedere melding van hinder/overlast wordt serieus genomen en afzonderlijk afgewogen tegen de meerwaarde van de boom en de lokale situatie.

Bomen zijn niet voor niets aangeplant. Een boom heeft een functie te vervullen, bijvoorbeeld als weggeleiding, klimaatboom, accentboom of straatverfraaiing. Meestal begint een boom overlast te geven als hij wat ouder wordt. Er is dan al veel in de boom geïnvesteerd om hem zo oud te laten worden en

hij begint pas op latere leeftijd aan het gewenste beeld te voldoen. Overlast is ook een subjectief begrip, want iedereen kan het op een andere manier ervaren. Waar de een de verkoelende werking toejuicht als een groot pluspunt, ziet de ander het als een probleem omdat er te weinig zonlicht in de tuin komt. Waar de een vruchtdracht en bladval waardeert om de seizoensbeleving, ziet de ander dat als rommel. Zulke subjectieve vormen van overlast kunnen daarom voor ons geen reden zijn om bomen te vellen. Als we hiervoor wel bomen zouden vellen zouden we daarmee:

- kapitaalvernietiging veroorzaken door een jarenlange investering teniet te doen.
- de functie, het beeld en de ecosysteemdiensten van de boom wegnemen.

Omdat bomen het maatschappelijk belang dienen, is het redelijk dat elke burger de lusten en lasten van bomen accepteert. Een vergelijking: uitzicht op geparkeerde auto's is geen meerwaarde voor het woongenot, maar iedereen wil graag zijn auto kunnen parkeren. Daarom vraagt niemand om parkeerplaatsen te verwijderen met een dergelijke subjectieve motivatie. Met bomen is dat feitelijk hetzelfde. Maar de relatie tussen praktisch nut en overlast is minder duidelijk merkbaar.

In de beoordeling van overlast wordt ook onderscheid gemaakt tussen de verschillende boomcategorieën. We vinden waardevolle bomen of bomen in de boomstructuren zo waardevol voor het algemeen belang, dat een individu daarvan meer overlast moet accepteren dan van een boom in de wijk.

8.1 Meldingen en klachten

Regelmatig ontvangen we verzoeken van burgers om gemeentelijke bomen te snoeien of te verwijderen omdat zij overlast ervaren. Meestal gaat het daarbij om:

- lichttoetreding in de woning,
- schaduw in tuin, zwembad, woning of op zonnepanelen,
- overhangende takken,
- takken tegen raam of gevel,
- zichthinder,
- blad-/bloesem-/vruchtval,
- plaagdieren/drupen van bomen,
- allergie / gezondheidseffecten,
- schade aan (bij-)gebouwen of tuinmuren door stam- of wortelgroei.

Burgers doen ook meldingen over een boom zonder dat daarbij sprake is van overlast. Het gaat dan vaak over:

- vitaliteit van bomen,
- schade aan bomen,
- illegale velling,
- verzoek tot planten van bomen.

8.2 Afhandeling meldingen en klachten

Bij de afhandeling van meldingen en klachten bekijken we de situatie ter plaatse. We beoordelen de overlast en maken een afweging tussen het algemeen belang en de waarden van de boom aan de ene kant en het individuele belang van de aanvrager aan de andere kant. In veel gevallen is de overlast binnen het reguliere beheer op te lossen of te beperken.

In een aantal gevallen is de overlast slechts weg te nemen door meer drastische maatregelen zoals rooien of sterk snoeien van een boom. Een dergelijke oplossing is weliswaar technisch uitvoerbaar, maar past niet in ons beleid rond waardevolle en te beschermen bomen.

Oplosbaar of te beperken

Oplosbare overlast is overlast die door een reguliere beheeringreep te verhelpen of te verminderen is. Denk daarbij aan het snoeien van takken die tegen een raam of dak slaan, het bestrijden van plaagdieren of het wegnemen van een enkele wortel.

In enkele gevallen kan het verwijderen of vervangen van een of meerdere bomen onder deze noemer vallen, bijvoorbeeld wanneer:

- de boom bijna aan het einde van zijn omlooptijd is.
- het beperken van de overlast een repeterende (en dus dure) maatregel zal zijn.

- verwijderen of vervangen snel tot een duurzaam resultaat leidt.
- de enkele overlastboom onderdeel is van een groep of grotere houtopstand.
- de maatregel past binnen het normale onderhoudsbudget.

Niet oplosbaar

We noemen overlast 'niet oplosbaar' wanneer het belang van de boom zwaarder weegt dan het belang van de burger die overlast ervaart en een drastische ingreep niet in ons beleid past. Dit kan voorkomen in situaties waar sprake is van bomen die we als waardevol beschouwen en een hoge levensverwachting hebben. Er zijn dan goede redenen om die bomen te behouden. Het komt voor dat een burger de overlast toch ervaart als onacceptabel.

Is de overlast niet op te lossen, dan dient een burger in een dergelijke situatie vaak een verzoek in tot velling van een boom. We handelen daarbij volgens het principe 'Nee, tenzij'.

Disproportioneel grote overlast is een reden voor nadere overweging

We moeten erkennen dat ook waardevolle bomen zoveel overlast kunnen geven dat de kwaliteit van de leefomgeving en het leefgenot van burgers wordt beperkt. Dat is in tegenspraak met het doel waarvoor bomen worden geplant.

In deze gevallen wegen we de ernst van de overlast af tegen de waarde die de boom heeft als deze behouden blijft. We willen hier eenduidig mee omgaan en bij alle gevallen dezelfde afweging maken.

Daarom beoordelen we deze situaties op basis van een vast aantal onderwerpen. Wanneer de overlast opweegt tegen de waarde van de boom is er een disproportioneel grote overlast. Dan volgt een nadere afweging waarbij onder andere de volgende aspecten worden beoordeeld:

- Op welke schaal dient de boom het algemeen maatschappelijk belang? Blijkt dat uit beleidstatus/velverbod Bomenverordening?
- In hoeverre zorgt de verzochte maatregel (verwijderen/snoei) van de boom voor aantasting van de kwaliteit van de openbare ruimte?
- Wat is de overlast en in welke mate?
- Wat is de termijn van overlast?
- Op welke schaal wordt overlast ervaren? Is dat alleen voor de aanvrager? Of voor de hele straat?
- Is sprake van te taxeren of getaxeerde schade?
- Is sprake van oorzakelijk verband tussen de schade en de boom?
- Voorzienbaarheid: had de verzoeker deze overlast kunnen voorzien toen hij de woning betrok?
- Helpt de verzochte maatregel om klacht weg te nemen of te verminderen?
- Kan de overlast in redelijkheid door verzoeker worden weggenomen of verminderd?
- Kan de overlast in redelijkheid door gemeente worden weggenomen of verminderd?

Bijkomende vragen zijn dan:

- Hoe groot is de afstand van de boom tot het eigendom van de verzoeker?
- Hoe is verhouding tussen de omvang van de boom en de omvang van de tuin of woning?
- Is er sprake van een duurzame groeiplaatsituatie?
- Wat is de levensverwachting van de boom, zonder ingrijpen?
- Wat kan de gemeente in deze kwestie doen en staan de benodigde investeringen in relatie tot de resterende levensduur van de boom?
- Heeft de maatregel precedentwerking?

Precedentwerking

Elke situatie is uniek en het is niet de bedoeling dat het vellen van bomen om redenen van overlast een precedent schept voor de rest van de gemeente. Een voorbeeld is het vellen van linden omdat ze druppen. Als na uitvoerige beoordeling en afweging blijkt dat het in een straat redelijk is om de linden weg te halen, mag dat niet betekenen dat elke volgende klacht over druppende linden automatisch dezelfde uitkomst geeft.

8.3 Voorkomen van klachten

In nieuwe situaties zorgen we voor een inrichting waarbij overlast zoveel mogelijk wordt voorkomen. Het Handboek Bomen, onderdeel Groeiplaatsinrichting, vormt daarbij een belangrijke basis. De afstand tussen bomen en de plaats waar deze overlast kan veroorzaken dient waar mogelijk ruim te worden genomen. Het is natuurlijk ook in het belang van de gemeente dat geen boomwortels vlakbij de stamvoet moeten worden verwijderd. De overlast van overhangende takken en doorschietende wortels wordt hiermee mogelijk niet geheel voorkomen, maar blijft dan wel beperkt.

Volgens artikel 5:44 Burgerlijk Wetboek zijn burgers gerechtigd om overhangende takken en doorschietende wortels op hun terrein af te zagen of af te steken. De burger moet de eigenaar van de boom, de gemeente, wel eerst sommeren dit zelf uit te voeren. In bepaalde gevallen zullen we dit snoeien echter weigeren. Het snoeien mag namelijk niet zover gaan dat bomen – in het bijzonder die- met een beschermde status onherstelbaar beschadigd raken of afsterven. Snoeien van takken kan bovendien onwenselijke gevolgen hebben voor het beheer of de vorm (habitus) van de boom. In deze gevallen kan er sprake zijn van misbruik van het snoeirecht en is er mogelijk sprake van schade die door de snoeier vergoed moet worden.

Verhardingsopdruk door boomwortels

Jaarlijks gaat er veel geld om in het herstellen van verhardingsopdruk door boomwortels. Ook hier geldt dat we dit probleem zoveel mogelijk proberen te voorkomen door goede groeiplaatsen aan te leggen en de juiste boomsoorten toe te passen. In bestaande situaties waar het probleem zich voordoet, wordt echter altijd gekozen voor een maatwerkoplossing. Een standaardoplossing bestaat niet. De vragenlijst wordt altijd doorlopen.

Kan de verharding worden verwijderd?

De meest structurele oplossing om het 'conflict' tussen bomen en verharding op te lossen is het wegnemen van een van de twee. We overwegen het wegnemen van verharding (of delen daarvan) als de functie van de openbare ruimte en de straatinrichting behouden blijft.

Kan de boomspiegel worden verruimd? Of kan de bandenlijn worden verlegd?

Het verruimen van boomspiegels en verleggen van bandenlijnen gebeurt alleen zolang dat past binnen de minimale eisen gesteld in de ASVV¹. Als sprake is van Waardevolle bomen of bomen in de Primaire boomstructuur, kan dat een reden zijn om af te wijken van de ASVV. Dat gebeurt in overleg met een verkeerskundige.

Kan de verharding worden verhoogd?

Als de omstandigheden dat toelaten, wordt verharding in zijn geheel omhoog gebracht. Het voordeel hiervan is dat het bestaande wortelpakket ongemoeid kan blijven. De detaillering hiervan is afhankelijk van de bestaande ondergrond, het aanwezige wortelpakket en de mate waarin de boom verhoogde gronddruk tolereert. Dit is een relatief dure oplossing. Daarom wordt dit alleen toegepast bij bomen die we als zeer beschermingswaardig beschouwen.

Is wortelsnoei acceptabel?

Wortelsnoei is acceptabel als het geen nadelige gevolgen heeft voor stabiliteit en vitaliteit van de boom. Binnen de stabiliteitskluit mag geen wortelkap plaatsvinden. De volgende vuistregels worden hiervoor gehanteerd:

- vlakwortelende bomen: $8 \times \text{stamradius} = \text{straal stabiliteitskluit}$ (gemeten vanaf hart stam).
- niet vlakwortelende bomen: $6 \times \text{stamradius} = \text{straal stabiliteitskluit}$ (gemeten vanaf hart stam).

Wortelsnoei is een relatief goedkope oplossing maar heeft geen duurzaam effect. Door de wortels te snoeien worden ze gestimuleerd opnieuw uit te groeien. Uiteindelijk ontstaat hierdoor weer hetzelfde probleem.

Is velling acceptabel?

We overwegen het vellen van een boom als:

- sprake is van vastgestelde onrechtmatige hinder of verhardingsopdruk tot stadium 'gebreekte weg';
- bovenstaande oplossingen niet mogelijk zijn.

Daarbij kan dan belang zijn dat:

- de boomwaarde beperkt is;
- de boom een lage levensverwachting heeft van minder dan vijf jaar;
- de toekomst van de boom in deze omstandigheden niet duurzaam is;
- een duurzamere situatie kan ontstaan met nieuwe bomen;
- het wegvallen van de boom geen afbreuk doet aan de kwaliteit van de openbare ruimte in zijn geheel.

Bovenstaande oplossingsrichtingen kunnen worden getypeerd als aflopend van 'duur en duurzaam' tot 'goedkoop en niet duurzaam'. Hoe waardevoller we een boom vinden, hoe meer we bereid zijn om

de bovenste twee opties toe te passen. Het vellen van bomen om een probleem van verhardingsopdruk te verhelpen, wordt in principe niet toegepast bij waardevolle bomen en boomstructuren.

¹ *De ASVV ('Aanbevelingen voor Stedelijke Verkeer Voorzieningen') is het handboek voor verkeersvoorzieningen binnen de bebouwde kom.*

8.4 Bomen en zonnepanelen

Het gebruik van zonnepanelen heeft een gunstig effect op het milieu. Het gebruik van zonne-energie is schoon (er worden geen schadelijke stoffen uitgestoten), veilig en duurzaam. Duurzame initiatieven zoals het opwekken van duurzame energie moedigen we natuurlijk aan, maar dit heeft geen zin als daarmee andere duurzame elementen worden verwijderd. Bomen dragen op verschillende manieren bij aan de duurzaamheidsdoelstelling van de gemeente. Het verkrijgen van een hoger rendement met een zonnepaneel zien wij daarom niet als zwaarwegend argument om over te gaan op het kappen van bomen.

Bij het bepalen of een pand geschikt is voor zonnepanelen moeten aanwezige bomen (en hun toekomstbeeld) worden meegewogen. De persoon die de panelen wil plaatsen moet zelf afwegen of het rendement met de aanwezigheid van de bomen voldoende is. Het is niet toegestaan gemeentebomen te verwijderen of te beschadigen om het rendement van zonnepanelen te verhogen.

Uitgangspunten

1. Nieuwbouwlocaties:

Een goede verhouding tussen een groene openbare ruimte en bebouwing op nieuwbouwlocaties is belangrijk. Op nieuwbouwlocaties waar bomen zullen worden aangeplant wordt waar mogelijk (al) rekening gehouden met de komst of aanwezigheid van zonnepanelen op woningen en overige panden. Hierbij heeft de boom een hogere prioriteit dan de zonnepanelen. Dit wordt bijvoorbeeld in het programma van eisen voor interne en externe projectontwikkelaars opgenomen.

2. Bestaande situaties:

Op locaties met een reeds ingerichte openbare ruimte (inclusief een bestaand bomenbestand) heeft te boom voorrang op zonnepanelen. Met andere woorden: bij de plaatsing van zonnepanelen zal de initiatiefnemer rekening moeten houden met de aanwezigheid van de bestaande bomen (en dat deze nog verder kunnen groeien). Als blijkt dat door de aanwezigheid van de bomen het rendement vermindert of niet voldoende is, zal de initiatiefnemer zelf de afweging moeten maken of het plaatsen (op zijn eigen woningdak) zinvol is. Een initiatiefnemer heeft veel belang bij een maximaal rendement, maar geen recht daarop in geval van bomen in de directe omgeving van het betreffende gebouw.

3. Herinrichting openbare ruimte

Als er sprake is van een herinrichting van de openbare ruimte en de bestaande bomen kunnen niet worden gehandhaafd op dezelfde locaties, geldt het hierboven genoemde uitgangspunt 1 (Nieuwbouwlocaties). Daar waar bij herinrichting het aanwezige bomenbestand wordt behouden is er sprake van een bestaande situatie zoals beschreven onder punt 2 (Bestaande situaties).

Als bij een herinrichting (een deel van) de bestaande bomenstructuur wordt verwijderd, wordt die afweging zoveel mogelijk gemaakt op basis van de beleidsstatus van de betreffende bomen en zal de aanwezigheid of komst van (of ambitie voor) zonnepanelen daarin niet leidend zijn.

Tips voor zonne-energie in de buurt van bomen:

- Een manier om beperkt rendement door bomen te verminderen is het aanschaffen van mini-omvormers. Deze zorgen ervoor dat de enkele panelen die in de schaduw liggen niet de gehele installatie beïnvloeden.
- Het is mogelijk om als particulier te investeren in collectieve initiatieven waarbij in duurzame energie wordt geïnvesteerd.

De technologie van zonnepanelen ontwikkelt zich snel. Inmiddels komen steeds meer zonnepanelen op de markt die ook op schaduwrijke plekken voldoende rendement leveren. Deze ontwikkeling is een extra argument om geen bomen te kappen voor zonnepanelen.

9. Samen bereiken we het meest

We betrekken onze inwoners graag bij de keuzes die we maken. De eerste stap hiervoor is gezet door bij het opstellen van dit beleidsplan onze inwoners de kans te geven ideeën met ons te delen. Omdat iedereen bomen anders ervaart is het belangrijk dat we goed communiceren en informatie over de waarde van bomen delen. Het verstrekken van deze informatie geeft duidelijkheid over de effecten van bomen op thema's zoals biodiversiteit en klimaatadaptatie.

We proberen altijd positief te communiceren over maatregelen met betrekking tot bomen. Dit betekent dat we niet alleen benoemen wat er verandert, maar vooral ook waarom de situatie verandert en wat we daarmee willen bereiken.

Bewoners betrekken bij nieuwe inrichting en projecten

Bomen zijn vanwege hun omvang bepalend in het straatbeeld. Inwoners denken daarom graag mee over de groene inrichting en de plaatsing van bomen in een nieuw project. Afhankelijk van de omvang van het inrichtingsplan gaat de gemeente contactmomenten organiseren. De werkvormen en het type input dat van bewoners wordt gevraagd kunnen per contactmoment verschillen. De definitieve keuze van de boomsoort en locatie wordt (met de meningen van de inwoners in het achterhoofd) gemaakt door een groenspecialist (van de gemeente). De groenspecialist weet welke boom welke eisen stelt aan de standplaats waardoor de juiste boom op de juiste plek komt te staan.

Beheer en onderhoud

Het beheer en onderhoud in de openbare ruimte is nodig om de veiligheid van de gebruikers van de openbare ruimte te garanderen. Het is dan ook belangrijk dat dit op orde is. Boombeheer kan een groot verschil opleveren in het straatbeeld. Bewoners kunnen dit ook als negatief ervaren, terwijl het juist nodig is om op termijn een mooi beeld te behouden. Communicatie omtrent het beheer en onderhoud is daarom van belang. Inwoners zijn graag op de hoogte wanneer er beheer en onderhoud uitgevoerd wordt aan de bomen in zijn of haar straat en/of wijk.

Communicatie over het behouden en kappen van bomen

Het behouden en kappen van bomen brengt vaak emotie met zich mee. In de meeste gevallen gaat het om een boom dichtbij huis en/of een beeldbepalende plek (bijvoorbeeld in het centrum). De gemeente kan hierover duidelijkheid geven door tijdig te communiceren naar inwoners. Op de gemeentelijke website staat informatie over kapvergunningen. Daarnaast is er ook een bomenkaart te vinden, waarop informatie over bomen terug te vinden is. Ook communiceren we bij kleine vervangingen en herinrichtingen met huis-aan-huisbrieven.

Projectontwikkelaars/ woningbouw

Deze partijen zijn een belangrijke doelgroep omdat zij actief werken aan (semi-)openbare ruimte. Bij hun werkzaamheden spelen bomen vaak een rol. Ook hebben zij als doelstelling om voor hun klanten een aantrekkelijke en leefbare woonomgeving te creëren. Van projectontwikkelaars en bouwmaatschappijen verwacht de gemeente dat zij meedenken in het algemeen belang en dus ook zorgvuldig omgaan met bomen. Als zij bomen willen vellen, zullen zij aan moeten tonen dat bomen vanaf het begin van hun planvorming integraal zijn meegewogen.

Het is wenselijk dat zij tijdig met de gemeente in overleg treden om ideeën over bomen, boombehoud en boombescherming op elkaar af te stemmen. Voor deze organisaties kan het een groot voordeel zijn om zich te profileren als een groene organisatie die bereid is bomen goed te beschermen. De gemeente ondersteunt deze organisaties hierin door duidelijkheid te verschaffen over de regels en mee te denken over de mogelijkheden.

10. Ambities en aanbevelingen

10.1 Ambities

10.1.1 (Door)ontwikkelen van de bomenstructuur

De in dit plan opgenomen bomenstructuur is vooral gebaseerd op de bestaande situatie. In de toekomst willen we de bomenstructuur verder ontwikkelen. We willen ontbrekende schakels in de structuur signaleren en aanvullen. Daarnaast willen we de bomenstructuur meer richten op het maximaliseren van de maatschappelijke waarde van de structuur voor de gemeente.

10.1.2 Actualiseren boombeheerplan

Met dit bomenbeleidsplan zijn nieuwe uitgangspunten geformuleerd voor het boombeheer. We willen het boombeheerplan actualiseren met de nieuwe uitgangspunten.

10.1.3 Meer inzicht in onze bomen

We willen bij onze inspecties meer data over onze bomen vastleggen. De data die we nu vastleggen is voldoende om ons boombeheer op peil te houden, maar biedt onvoldoende informatie om structureel te sturen op de waarde van onze bomen. Door relatief eenvoudige meetcriteria (zoals een inschatting van de stam- en kroon diameter) bij inspecties op te nemen kunnen we met minimale extra kosten een grote kwaliteitswinst behalen in onze bomendata.

10.2 Aanbevelingen

Op basis van het bomenbeleidsplan zijn een aantal kansen geformuleerd die we als gemeente mogelijk in de toekomst willen benutten. Dit zijn nog geen harde ambities, maar kunnen dit in de toekomst wel worden.

10.2.1 Bomenfonds

Monumentale en waardevolle bomen vormen de groene parels van de gemeente. Onderhoud aan oude bomen is echter specialistisch werk. Particuliere boomeigenaren komen daardoor soms voor dure onderhoudsmaatregelen te staan. Het behoud van hun boom is echter wel in het algemeen belang. Daarom zouden we als gemeente deze eigenaren nadrukkelijker willen ondersteunen bij het in conditie houden van deze bomen. Hiervoor zijn in andere gemeentes bomenfondsen opgericht. We willen onderzoeken of dit ook voor de gemeente Sint-Michielsgestel een optie is.

11. Bijlagen

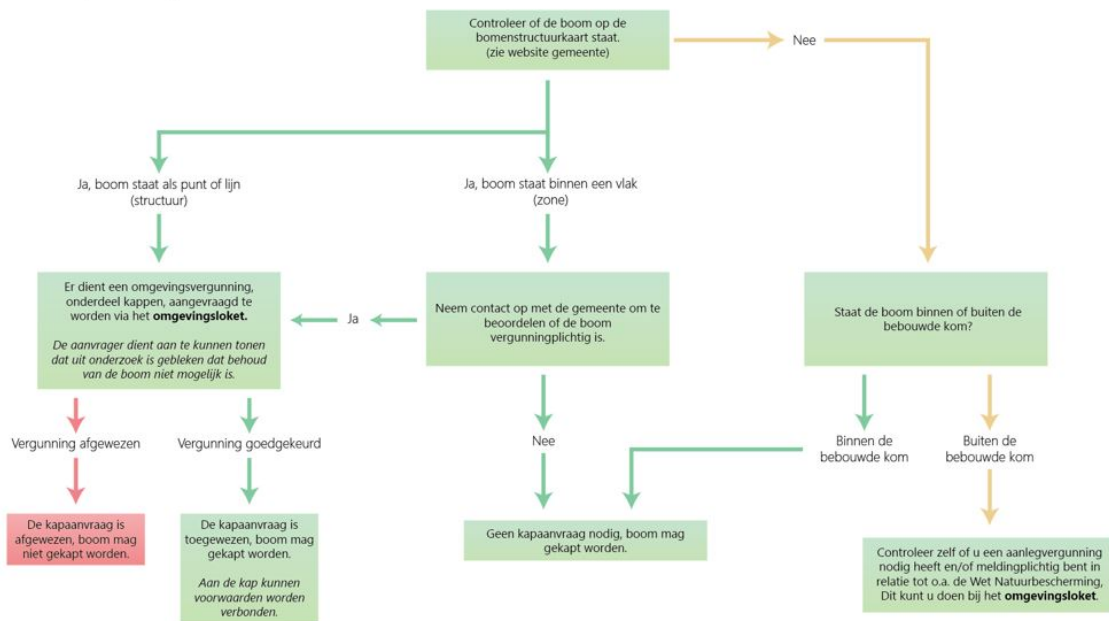
1. Beslisboom kapvergunning
2. Criteria lijst waardevolle bomen
3. Uitvoeringsbesluit
4. Toelichting weigeringscriteria omgevingsvergunning
5. Toelichting projectfasen planproces bomen (PPB)
6. Zoeklocaties voor ontwikkeling van de bomenstructuur
7. Ontwikkelen op basis van ecosysteemdiensten
8. Bomenstructuurkaart (zelfstandig bestand)
9. Participatiedossier (zelfstandig bestand)
10. Procesboom
11. Kwaliteit gaat boven kwantiteit

*Aldus vastgesteld in zijn openbare vergadering 8 oktober 2020.
De gemeenteraad van Sint-Michielsgestel,
de griffier,
N.A. Hoogerbrug-van de Ven
de voorzitter,
H.J. Looijen*

Bijlage 1 – Beslisboom kapvergunning

Documenten ter ondersteuning van de beslisboom:
 - Bomenverordening Sint-Michielsgestel
 - Bomenbeleidsplan Sint-Michielsgestel

Beschermen van bomen

Bijlage 2 – Criteria lijst waardevolle bomen

Wij vinden het belangrijk dat van bomen die op een lijst Waardevolle bomen staan, ook geformuleerd kan worden wat de waarde is. Elke boom die op de lijst Waardevolle bomen staat, moet in ieder geval:

- een leeftijdsindicatie hebben ouder dan 40 jaar (de plantdatum is zeer objectief, maar een kenner kan ook een goede inschatting maken). Voor bomen die bij gelegenheid geplant zijn, en voor bomen die na opgelegde herplant worden geplant, kan in dit verband een uitzondering worden gemaakt.
- niet in een onomkeerbaar slechte conditie verkeren.

Daarnaast moet de boom / moeten de bomen voldoen aan ten minste 1, maar bij voorkeur meer van de volgende criteria:

habitus	een voor de soort karakteristieke vorm (= niet versnoeid)
onvervangbaar	beeldbepalend en in deze zin onvervangbaar voor de omgeving
cultuurhistorie	verweven met de geschiedenis van de omgeving / een boom met een verhaal
vorm	bijzondere groei- of snoeivorm
soort	bijzondere of zeldzame soort
omvang	zeldzaam door omvang of hoogte
beleving	wordt algemeen ervaren als bijzonder zeldzaam en mooi/positief beeldbepalend (dit criterium is vooral van toepassing op bomen die op initiatief van bewoners worden toegevoegd aan de lijst)
natuur	boom is essentieel onderdeel van habitat (leefgebied) beschermde plant en/of dier; houtopstand is geïnventariseerd als autochtoon
<i>laanbeplanting hoofdroutes</i>	<i>de bomen zijn onderdeel van de laanbeplanting langs een hoofdweg; meestal zijn deze bomen eigendom van de gemeente, maar dit kunnen ook bomen in particuliere tuinen zijn of bomen onder voorpootrecht zijn</i>

Welke criteria van toepassing zijn wordt aangegeven bij de inventarisatie. Zoveel mogelijk wordt de waarde ook toegelicht / beschreven.

Bomen die zijn opgenomen in het landelijke register monumentale bomen van de Bomenstichting worden automatisch opgenomen op de lijst waardevolle bomen.

Meer informatie omtrent het toevoegen en wijzigen van bomen op de waardevolle bomenlijst is te vinden in het Uitvoeringsbesluit Vaststelling wijzigingen Lijst Waardevolle bomen Sint -Michielsgestel (zie bijlage 3).

Bijlage 3 – Uitvoeringsbesluit Vaststelling wijzigingen Lijst Waardevolle bomen Sint-Michielsgestel

Artikel 1 Begripsomschrijving

In dit uitvoeringsbesluit wordt verstaan dan wel mede verstaan onder:

- a. verordening: Bomenverordening Sint-Michielsgestel;
- b. boom: boom zoals omschreven in artikel 1 onder a van de verordening;
- c. Bomenlijst: Lijst Waardevolle bomen Sint-Michielsgestel.

Artikel 2 Bomenlijst

In artikel 2 van de verordening is vastgelegd dat voor bomen opgenomen op de laatst vastgestelde Bomenlijst een Omgevingsvergunning – Kappen nodig is als de eigenaar tot velling wil overgaan.

Artikel 3 Bevoegdheid

De vaststelling van de Bomenlijst en wijzigingen daarvan is een bevoegdheid van burgemeester en wethouders. Burgemeester en wethouders nemen het besluit om tot actualisatie over te gaan.

Artikel 4 Criteria

Burgemeester en wethouders bepalen de criteria waaraan bomen moeten voldoen om opgenomen te worden op de Bomenlijst. De criteria zijn als volgt:

1. Elke boom die op de Bomenlijst staat, moet in ieder geval:
 - a. een leeftijdsindicatie hebben ouder dan 40 jaar (de plantdatum is zeer objectief, maar een kenner kan een goede inschatting van de leeftijd maken). Voor bomen die bij gelegenheid gepland zijn, en voor bomen die na opgelegde herplant worden gepland, wordt in dit verband een uitzondering gemaakt;
 - b. niet in een onomkeerbaar slechte conditie verkeren.
2. Daarnaast moet de boom / moeten de bomen voldoen aan ten minste één, maar bij voorkeur meer van de volgende criteria:
 - a. habitus: een voor de soort karakteristieke vorm (= niet versnoeid);
 - b. onvervangbaar: beeldbepalend en in deze zin onvervangbaar voor de omgeving;
 - c. cultuurhistorie: verweven met de geschiedenis van de omgeving / een boom met een verhaal;
 - d. vorm: bijzondere groei- of snoeivorm;
 - e. soort: bijzondere of zeldzame soort;
 - f. omvang: zeldzaam door omvang of hoogte;
 - g. beleving: wordt algemeen ervaren als bijzonder zeldzaam en mooi (dit criterium is vooral van toepassing op bomen die op initiatief van bewoners worden toegevoegd aan de lijst);
 - h. natuur: boom is essentieel onderdeel van habitat (leefgebied) beschermde plant en/of dier; houtopstand is geïnventariseerd als autochtoon;
 - i. laanbeplanting hoofdroutes: de bomen zijn onderdeel van de laanbeplanting langs een hoofdweg; meestal zijn deze bomen eigendom van de gemeente, maar dit kunnen ook bomen in particuliere tuinen zijn of bomen onder voorpootrecht zijn

Artikel 5 Categorieën

Een actualisatie van de Bomenlijst betreft bomen uit onderstaande categorieën:

- a. bomen op te nemen op de Bomenlijst, die voldoen aan de criteria, maar nog niet opgenomen waren;
- b. administratieve wijzigingen om onjuistheden op te heffen;
- c. bomen te verwijderen van de Bomenlijst, omdat er een Omgevingsvergunning – Kappen zonder is verleend zonder dat daarbij een herplantplicht is opgelegd.

Artikel 6 Aanmelding

Iedereen die van mening is dat een boom in aanmerking komt om opgenomen te worden op de Bomenlijst, kan die boom aanmelden. De actualisatie wordt bekendgemaakt via de reguliere kanalen die de gemeente voor bekendmakingen hanteert. Aanmeldingen buiten een lopende actualisatie worden meegenomen bij de eerstvolgende actualisatie.

Artikel 7 Inventarisatie

De inventarisatie is een informele processtap, niet aan een vaste termijn gekoppeld. De wijzigingen worden verzameld en de bomen die aangemeld zijn om te worden opgenomen, worden in een buitenopname beoordeeld.

Artikel 8 Procedure

Voor de vaststelling van de wijziging van de Bomenlijst wordt uniforme openbare voorbereidingsprocedure van de Algemene wet bestuursrecht [afdeling 3.4] gevolgd.

Artikel 9 Voorbescherming

Burgemeester en wethouders besluiten gelijktijdig met het voorlopig aanwijzingsbesluit tot het opleggen van een voorbescherming voor de bomen die nieuw opgenomen zijn op de nog definitief vast te stellen Bomenlijst.

Artikel 10 Bekendmakingen

Bekendmaking van het besluit gebeurt door toezending van het besluit aan degene die een boom heeft aangemeld voor de Bomenlijst en/of particuliere eigenaar is van een boom die op de Bomenlijst wordt opgenomen. Overige belanghebbenden en belangstellenden worden via de reguliere kanalen die de gemeente voor bekendmakingen hanteert, geïnformeerd.

Artikel 11 Zienswijzen voor wijzigingen

Belanghebbenden kunnen enkel hun zienswijzen naar voren brengen voor de wijzigingen op de Bomenlijst waarvoor het voorgenomen besluit is genomen. Onder wijzigingen wordt hier enkel verstaan het opnemen van een boom op een Bomenlijst.

Bijlage 4 – Toelichting weigeringscriteria omgevingsvergunning Bomen-verordening

- a. natuur- en milieu(-technische) waarden: Het betreft hier het ecologisch belang van natuurbehoud en natuurontwikkeling. Zoals bijvoorbeeld de natuurwetenschappelijke betekenis van bomen en houtopstand, doordat daarop zeldzame planten groeien, de invloed op de bodemhuishouding en de nestel- of schuilgelegenheid voor bepaalde diersoorten.
- b. landschappelijke waarde: De houtopstand accentueert een karakteristiek landschappelijk element of structuur of vormt een herkenningspunt in het landschap en/of De boom of bomen vormen een onderdeel van een geheel intact zijnde boomgroep of uniforme laanbeplanting die een karakteristieke structuur in stad of landschap zichtbaar maakt.
- c. cultuurhistorische waarden: Herdenkingsbomen, markeringsbomen en bomen met een bijzondere snoeivorm. Sommige bomen komen voor in lokale verhalen en legenden of hebben een bijzonder gebruik. Andere bomen hebben een duidelijk verband met de geschiedenis van een plaats of belangrijk persoon en/of De boom of houtopstand vormen een onderdeel van een cultuurhistorisch waardevol object.
- d. stads- en dorps schoon: Waarden samenhangend met het aanzicht van het dorp en het groengebied die bepalend zijn voor de stedelijke, landschaps- en natuurbeleving. De betekenis van bijvoorbeeld knotbomen en laanbeplanting als structurerend element kunnen bepalend zijn voor bouwkundige kwaliteiten. Daarnaast valt te denken aan het belang van bomen in relatie tot architectonisch belangrijke gebouwen, het monumentale karakter van de openbare ruimte of de geschiedenis van een plek. Een boom, bomen of houtopstanden kunnen door hun omvang, verschijningsvorm of hoge leeftijd op zichzelf van belang zijn of bepalend zijn voor de belevingswaarde van de openbare ruimte.
- e. waarden voor recreatie en leefbaarheid: Bij bomen met een waarde voor recreatie en leefbaarheid, moet men denken aan bomen welke algemeen gewaardeerd worden wegens hun klimaat effect (waaronder schaduw), de op zichzelf lelijke of scheve boom die als klimboom voor de jeugd bekend staat en bijvoorbeeld een boom, bomen of houtopstand, welke een dempende werking hebben op hinderlijke (monotone) geluiden van verkeer of industrie.
- f. boomwaarde (monetair): de monetaire waarde bestaat uit gemaakte kosten voor aanleg, beheer en vervanging/herplant.

Bijlage 5 – Toelichting projectfasen planproces bomen (PPB)

Initiatief

Deze fase vormt de start van een ruimtelijke ontwikkeling. Tijdens de initiatieffase worden de contouren van het uiteindelijke plan afgetast. Om het boom- en groenbelang te waarborgen is een goede bomeninventarisatie (uitgevoerd door een ETT-er) nodig. De initiatiefnemer van een ruimtelijke ontwikkeling is ervoor verantwoordelijk dat de verplichte bomeninventarisatie wordt uitgevoerd. Hierbij worden alle bomen met een stamomvang >30cm op 1,30 meter boven het maaiveld in beeld gebracht en op waarde beoordeeld. De inventarisatie wordt later gebruikt bij het ontwerpproces.

De inventarisatie bestaat minimaal uit:

- digitaal ingemeten tekening.
- boomsoorten.
- stamomvang op 1,30 meter boven maaiveld.
- kroonomvang.
- vitaliteit en levensverwachting van de boom.

Hieruit blijkt welke bomen aanwezig zijn en welke kwaliteiten en waarden zij vertegenwoordigen. Op basis van deze bomeninventarisatie worden keuzes gemaakt, (eventueel) bestemmingsplannen aangepast en ontwerpen uitgewerkt.

Daarnaast is het resultaat van deze fase een Nota van uitgangspunten waar het project aan moet voldoen. Hier wordt bepaald hoe het boombelang wordt meegenomen. De gemeentelijke groendeskundige toetst of de uitgangspunten voor het inpassen van bestaande en nieuwe bomen goed zijn verwoord. Ook worden uitgangspunten voor compensatie in de Nota van uitgangspunten opgenomen. Er moeten duidelijke compensatieafspraken gemaakt worden voor houtopstanden die op de lijst waardevolle bomen staan, maar eventueel ook voor overige bomen en groen in het plangebied.

De Inhoud van de Nota van uitgangspunten:

- eisen uit Bomenbeleidsplan.
- behoudenswaardige bomen behouden en inpassen van bomen.
- inspanningsverplichting tot behoud van bomen
- uitvoeren projectgebonden inventarisaties.
- afweging van boombelangen en verwijderingsgronden.
- inzet Boomdeskundige.
- uitstralingseffecten van het project op omliggende bomen.

Definitiefase

In deze fase worden de ruimteclaims van de diverse functies gemaakt. Voor bomen en overig groen wordt beoordeeld wat waardevol is en een hoge waarde heeft (groen), of wat een lage waarde heeft en vervangen of verwijderd kan worden (rood). Daarnaast bestaat er nog een derde categorie (geel). Hierbij is een afweging mogelijk. Hoe met deze afweging wordt omgegaan is project afhankelijk en wordt al in de initiatieffase bepaald.

Bomen die op de lijst waardevolle bomen of onderdeel zijn van de primaire bomenstructuur zullen altijd als waardevol aangemerkt worden. Dat wordt met een inpassingskaart weergegeven. Bomen die niet op de waardevolle bomenlijst staan of onderdeel zijn van de primaire bomenstructuur kunnen op de inpassingskaart echter ook groen of geel zijn; alle bomen hebben een intrinsieke waarde. Het inpassen op de kaart kan alleen duurzaam als er goede kwantitatieve en kwalitatieve eisen worden gesteld aan groeiplaatsen. Deze eisen worden opgenomen in de nota van randvoorwaarden. Zowel de inpassingskaart als de Nota van randvoorwaarden dienen door de Groenadviseur te worden goedgekeurd.

Ontwerffase

Het doel van deze fase is om op basis van het voorlopig ontwerp te bepalen wat de effecten van het plan zijn op de bestaande en nieuwe bomen. Op basis van die effecten worden aanbevelingen gedaan ter verbetering van het plan. De bomeninventarisatie uit de Initiatieffase komt hier ook terug. De conclusies uit deze analyse worden opgenomen in het beplantingsplan, compensatieplan en de groenparagraaf voor beheer en onderhoud.

Detailering / ontwerffase 2

In deze fase ontstaat het definitief ontwerp. De definitieve ruimteclaims voor de bomen worden in de tekeningen verwerkt. Ook wordt een boombeschermingsplan opgesteld om bomen en groeiplaatsen te beschermen.

Uitvoeringsfase

In deze fase worden fysieke maatregelen uitgevoerd en is de kans op schade aan bomen het grootst. In deze fase moet daarom een boombeschermingsplan uitvoeringsfase opgesteld worden. In dat plan worden afspraken gemaakt over het voorkomen van boomschade en hoe gewaarborgd wordt dat de vereiste kwaliteit ten aanzien van bomen en groen wordt gehaald. Ook wordt de rol van een eventuele bomenwacht erin vastgelegd. De bomenwacht bewaakt correcte naleving van het boombeschermingsplan.

Beheer- en nazorgfase

Het resultaat van deze fase is een overdrachtsdocument. In dat document wordt opgenomen welke bomen ingepast of aangeplant zijn. In het document worden ook de overige toegepaste materialen beschreven en de aandachtspunten voor beheer aangestipt.

Bijlage 6 - Zoeklocaties voor ontwikkeling van de bomenstructuur

Onderstaande zoeklocaties zijn een eerste inventarisatie die voorafgaand aan uitvoering nog een grote herziening vereist. Bij deze herziening kunnen nog diverse locaties worden geschrapt of toegevoegd.

Ontwikkellocatie	Waarom	Gewenste invulling
<p>Bericum De Ploeg - Westakker s en Pastoor van Den Boomstraat</p> <p><i>Cultuurhistorie</i> <i>Ecologische waarde</i></p>	<p>Vanaf de hoek De Ploeg-Coudenborch tot de rotonde bij de Sassenheimseweg is de bomenstructuur erg versnipperd.</p>	<p>De Ploeg is een belangrijke structuurdrager en wordt gedeeltelijk begrensd door landelijk gebied. Door de bomenstructuur (startend in de Groenstraat) verder door te trekken kan het groene karakter van worden doorgetrokken richting het centrum. Hiermee kan de bomenstructuur ook als stapsteen dienen voor de natuur verder het dorp in, waarmee de biodiversiteit wordt vergroot. Bovendien wordt met het doortrekken van de bomenstructuur het cultuurhistorische karakter versterkt.</p>
<p>Bericum Groenstraat</p> <p><i>Ecologische waarde</i></p>	<p>Ontbreken bomenstructuur aan het zuidwestzijde van de straat, terwijl deze verderop wel aanwezig is.</p>	<p>Herstellen van de bomenstructuur, om zo meer eenheid te creëren. In de straat staan voornamelijk eiken en, minder aaneengesloten, knotwilgen. De mogelijkheid doet zich voor een divers bomenbestand verder te ontwikkelen. Dat leidt tot minder overlast van ziekte of aantastingen van bepaalde boomsoorten (zoals zomereiken; eikenprocessierups).</p>
<p>Den Dungen Kleine Molenstraat</p> <p><i>Cultuurhistorie</i> <i>Ecologische waarde</i></p>	<p>Ontbreken van een bomenstructuur aan in de Kleine Molenstraat aan de dorpsrand van de kern Maaskantje.</p>	<p>Vanuit cultuurhistorisch oogpunt is het wenselijk de bomenstructuur door te trekken naar het dorp. Ook zal hiermee het groene karakter van het buitengebied verder doorgetrokken worden naar de bebouwde kom. Indien ondergrond ook groeiruimte beschikbaar is om de nieuwe bomen (gebiedseigen soorten van het buitengebied) te combineren met bloemrijk grasland.</p>
<p>Den Dungen Paterstraat</p> <p><i>Waardevolle en prettige leefomgeving</i> <i>Cultuurhistorie</i></p>	<p>Huidige bomenstructuur wordt onderbroken vanaf de kruising met Tuinstraat tot halverwege de splitsing De Kromme Akker.</p>	<p>Herstellen van de bomenstructuur aan oostzijde van de weg om eenheid met de rest van de straat te creëren en een versterking van de groene leefomgeving. Indien beschikbare ruimte te beperkt is, kan gedacht worden aan het stimuleren van een structuur -van geschikte bomen- in de voortuinen.</p>
<p>Den Dungen Tennispad (wijk Jacobskamp)</p> <p><i>Waardevolle en prettige leefomgeving</i> <i>Klimaat</i> <i>Biodiversiteit</i></p> <p>Reeds voorzien in de aanlegplannen voor de wijk.</p>	<p>Weinig tot geen bomenstructuur langs het Tennispad, en in nieuwbouwwijk Jacobskamp, aangrenzend aan de weg. De brede berm aan de oostzijde heeft al een klimaat-functie (waterberging). Bomen kunnen bijdrage aan de klimaat-functie ter rugdringen temperatuur.</p>	<p>Een berm waarin bomen extra bijdrage aan het klimaat en de biodiversiteit. Door toepassing van boom(vormen) met een grote schaduwwerking in de straat ontstaat een groen lint in de wijk dat op termijn een grote airco vormt. Tevens doet de kans zich voor meerdere boomsoorten in een rij toe te passen. Dit verhoogt de biodiversiteit (zeker in combinatie met ecologisch bermbeheer). Bijkomend voordeel is de gunstige positie (oostzijde) van bomen ten opzichte van zonnepanelen (op daken).</p>
<p>Den Dungen Zandstraat</p> <p><i>Cultuurhistorie</i></p>	<p>Huidige bomenstructuur aan de zuidzijde van de Zandstraat wordt onderbroken vanaf de T-splitsing van de Kuipertjeswal.</p>	<p>Herstellen/versterken bestaande bomenstructuur aan zuidzijde straat. Uit cultuurhistorisch oogpunt én beeld is het wenselijk dezelfde boomsoorten te gebruiken bij invulling van deze ontbrekende schakel.</p>
<p>Gemonde Het Hof</p> <p><i>Ecologische waarde</i></p>	<p>Versnipperde bomenstructuur ter hoogte van de Heidedreef tot aan de Sint Lambertusweg, met aan noordzijde van Het Hof afwezigheid van bomenstructuur.</p>	<p>Er is al sprake van jonge aanplant in de straat. Dit zal gedeeltelijk zorgen voor het herstel van de bomenstructuur. Ter bevordering van de diversiteit van de bomenstructuur en biodiversiteit is het wenselijk niet alleen zomereiken aan te planten, die nu voornamelijk aanwezig zijn (gevoelig voor eikenprocessierups).</p>
<p>Gemonde Boomstraat</p> <p><i>Cultuurhistorie</i></p>	<p>Een verbinding tussen dorp en buitengebied ontbreekt. Op een tweede locatie is de bomenstructuur ook onderbroken (als weggeleiding).</p>	<p>Ter bevordering van het cultuurhistorisch karakter en het creëren van meer eenheid is het wenselijk gaten in de bomenstructuur op te vullen met nieuwe bomen. Op enkele plekken is al sprake van jonge aanplant. Dit kan verder uitgebreid worden met gebiedseigen boomsoorten.</p>
<p>Ruimel Mudakkersedijk</p> <p><i>Cultuurhistorie</i></p>	<p>Ontbreken bomenstructuur ter hoogte van het fietspad gedeelte van de doodlopende straat.</p>	<p>Herstellen van en aansluiten bij de bomenstructuur die begint bij het onverharde gedeelte. Vanuit cultuurhistorisch oogpunt is het wenselijk dezelfde boomsoorten te</p>

Sint-Michielsgestel
Gildestraat

Waardevolle en prettige leefomgeving
Klimaat

In het begin van de Gildestraat, vanaf de Ruwenbergstraat, staan nog enkele bomen. Daarna stopt de structuur. Verder in de straat, vanaf de kruising, is weer sprake van bomen aan een zijde van de weg.

gebruiken als verderop in de straat om zo eenheid te creëren.

Versterken/herstellen van de bomenstructuur in de straat. Door het onderbroken karakter van de bomenstructuur ontbreekt eenheid. Ook zijn er groeimogelijkheden voor nieuwe bomen, dit wordt aangetoond in de rest van de straat.

Bijlage 7 - Ontwikkelen op basis van ecosysteemdiensten

Als gekeken wordt naar het bomenbestand van onze gemeente bestaat deze uit een diversiteit aan boomsoorten, groottes en leeftijden. Met behulp van gespecialiseerde bedrijven kan gekeken worden naar wat naast de opbouw van het bomenbestand de bomen onder andere aan CO₂ afvangen en op voorraad hebben. Ook kan een voorspelling worden gedaan over de ontwikkeling van het bomenbestand en daarmee de toename of afname van baten inzichtelijk maken. **Deze manier van waardeberekening berekent lang niet alle waarden van een boom, maar kan wel worden gebruikt als indicator.**

Bijlage 7.1 Vergelijking bomen

Een gezonde Quercus robur (eik) van ongeveer 35 jaar oud en 20 meter hoog levert volgens de i-Tree rekentool een grote bijdrage aan de ecosysteemdiensten in Sint-Michielsgestel. In **figuur A** zijn de baten van deze boom weergegeven. In **figuur B** zijn dezelfde baten berekend voor een kleine Quercus robur (ongeveer 10 jaar oud en 7,5 meter hoog) van dezelfde soort.

In de huidige situatie levert de grote boom 114 keer meer diensten ten opzichte van de kleine boom (jonge aanplant) aan vermeden kosten. Om hetzelfde aan CO₂ voorraad te halen als de eik van 20 meter hoog heb je 135 jonge bomen nodig van ongeveer 6 meter hoog (10 centimeter stamdoorsnee). Dit benadrukt hoe belangrijk het is om niet in aantallen (kwantiteit) te tellen maar juist ook na te denken over de kwaliteit, de juiste boom op de juiste plaats. Het benadrukt ook het belang om een boom te behouden, en niet zomaar akkoord te gaan met vervanging.

Figuur A:

Boom (groot)	Quercus robur	Ca. 35 jaar oud		Boom (klein)	Quercus robur	Ca. 10 jaar oud	
Hoogte	20	m		Hoogte	7,5	m	
Conditie	Goed			Conditie	Goed		
Bladoppervlak	747,00	m ²		Bladoppervlak	55,6	m ²	
CO ₂ afvang	65,80	kg/jaar	€ 26,70	CO ₂ afvang	3,5	kg/jaar	€1,42
CO ₂ voorraad	4.706,00	kg	€ 1.910,00	CO ₂ voorraad	34,7	kg	€14,10
Afvang luchtverontreinigende stoffen	872,00	g/jaar	€ 21,85	Afvang luchtverontreinigende stoffen	64,90	g/jaar	€1,60
Waterafvang (bij regen)	1,60	m ³	€ 0,58	Waterafvang (bij regen)	0,23	m ³	€0,08
Totaal in €	€ 1.960,00			Totaal in €	€17,20		

Belangrijk is dat voor de i-Tree berekening ontbrekende boomgegevens met gemiddelden zijn aangevuld. De totale baten kunnen in werkelijkheid enigszins afwijken. Bij gebruik van deze cijfers dient hier altijd naar verwezen te worden.

747 m² bladoppervlak staat gelijk aan bijna vier tennisvelden, en 1,60 kuub water is evenveel als 160 emmers van 10 liter!

Bijlage 7.2 Voorbeeldcasus i-Tree in Sint-Michielsgestel

Eén van de manieren om de maatschappelijke waarde van bomen te meten is het softwareprogramma i-Tree Eco. I-Tree Eco is een gespecialiseerd programma waarmee sommige waarden van bomen kunnen worden berekend. Deze waarden geven geen volledig beeld van de waarde van de boom, maar bieden wel een aanvulling op de traditionele waardeberekening. Ook is het mogelijk om concreet te sturen op een duurzame groei van het bomenbestand. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk om te meten in welke mate een boom koolstof opneemt en vasthoudt en hoeveel water een boom afvangt bij een flinke regenbui. Met i-Tree Eco wordt zo een deel van de baten van ecosysteemdiensten van bomen inzichtelijk gemaakt. Tegelijk worden deze baten ook vertaald naar andere kosten die door de aanwezigheid van de boom worden vermeden, zoals extra investeringen in het riool.

De waarden die met i-Tree Eco te berekenen zijn:

- CO₂ afvang en opslag.
- Afvang van luchtverontreinigende stoffen zoals fijnstof en stikstof.
- Hydrologie van de boom zoals waterafvang en verdamping.

Voor Sint-Michielsgestel heeft de berekening geleid tot het overzicht hiernaast. Daarbij moet onthouden worden dat de berekende waarden maar een (klein) deel van de totale waarde van de bomen weergeven.

Tabel 1 Waarde van bomen in euro's in de gemeente. Voor het berekenen van de monetaire waarde anno 2019 is gebruik gemaakt van Handboek Milieuprijzen 2017 van CE Delft en de rioolheffing van een gemiddeld huishouden van onze gemeente in 2019 (€ 0,36 per m³.)

	Sint-Michielsgestel	Waarde
Aantal bomen	26.762	
Bladoppervlak m ²	10.312.211	Gelijk aan 1.611 voetbalvelden
Luchtvervuilende stof	Ton verwijderd per jaar	Waarde per jaar
Stikstofdioxide (NO ₂)	3.022,227	€ 162.300
Ozon (O ₃)	7.827,121	€ 23.500
Fijnstof (PM _{2,5})	3.573,340	€ 43.600
Zwavel dioxide (SO ₂)	829,724	€ 32.100
Totaal	12.036,412	€ 261.500
Koolstofdioxide		Waarde
CO ₂ -voorraad (ton) ¹	61.707,20	€ 21.844.400
CO ₂ -vastlegging (ton/jaar)	595,20	€ 210.700
Waterafvang		Waarde
Avoided run-off (waterafvang) m ³	21973,7	€ 7.900
Totaal alle baten	Inclusief Co₂ en water	€ 480.100

¹ Reeds vastgelegde koolstof heeft pas een effect op het milieu wanneer het vrijkomt, bijvoorbeeld na verbranding of rot van het hout. Deze waarde moet gerekend worden als een passieve waarde en is dus niet meegerekend in het totaal. Deze passieve waarde kan gebruikt worden als indicator voor de groei/krimp van het bomenbestand.

Sint-Michielsgestel heeft ruim 26.700 bomen in het gemeentelijk bomenbestand. De berekende waarden van deze bomen vertegenwoordigen ongeveer € 480.000,-. Deze waarde staat los van de reeds gemaakte kosten voor aanleg, beheer en de daadwerkelijke monetaire waarde bij vervanging. Voor een zo compleet mogelijk beeld horen deze waarden er nog bij opgeteld te worden.

i-Tree Eco berekening van Park De Beek in Sint-Michielsgestel.

In het park staan ongeveer 60 bomen waarvan 57 bomen toereikend zijn voor een berekening. Gegevens zoals stamdiameter en boomhoogte zijn herleid uit het plantjaar en de groeisnelheid van de boomsoort.

De drie meest voorkomende boomsoorten in het park zijn de es (43,9%), de zomereik (8,8%) en de moerasedik (7,0%). Van deze boomsoorten leveren de es, zomereik en iep (die niet in de top 3 meest voorkomende soorten staat) de hoogste waarde. Dit kan het gevolg zijn van het aantal bomen en de soorteigenschappen. De ene soort is namelijk beter in afvangen van fijnstof dan de andere. Bij een goede conditie kan de boom meer diensten leveren dan wanneer deze een slechte conditie heeft. In het park is de gemiddelde conditie van de bomen voldoende.

Tabel 2 Het bedrag in euro's komt voort uit een berekening met kengetallen, zie voor de berekening bijlage 7.3 .

Samenvatting	Park De Beek Noord		Waarde
Aantal bomen	57		
Top 3 boomsoorten	Fraxinus excelsior (es), Quercus robur (zomereik), Ulmus x hollandica (iep)		
Bladoppervlak	16.269	m ²	Is gelijk aan 2,5 voetbalveld
CO₂ afvang	814,0	Kg/jaar	€ 330,00
CO₂ voorraad	43.716,2	Kg	€ 17.750
Waterafvang	30,4	m ³	€ 11
Afvang luchtverontreinigende stoffen	357,8 € 360	g/jaar	
Totaal	€ 18.447,23		

Bijlage 7.3 Kengetallen waarde berekening bomen I-Tree Eco

Bron: Handboek milieuprijzen 2017
Milieuprijzen in €/kg emissie (bovenwaarde) 2019

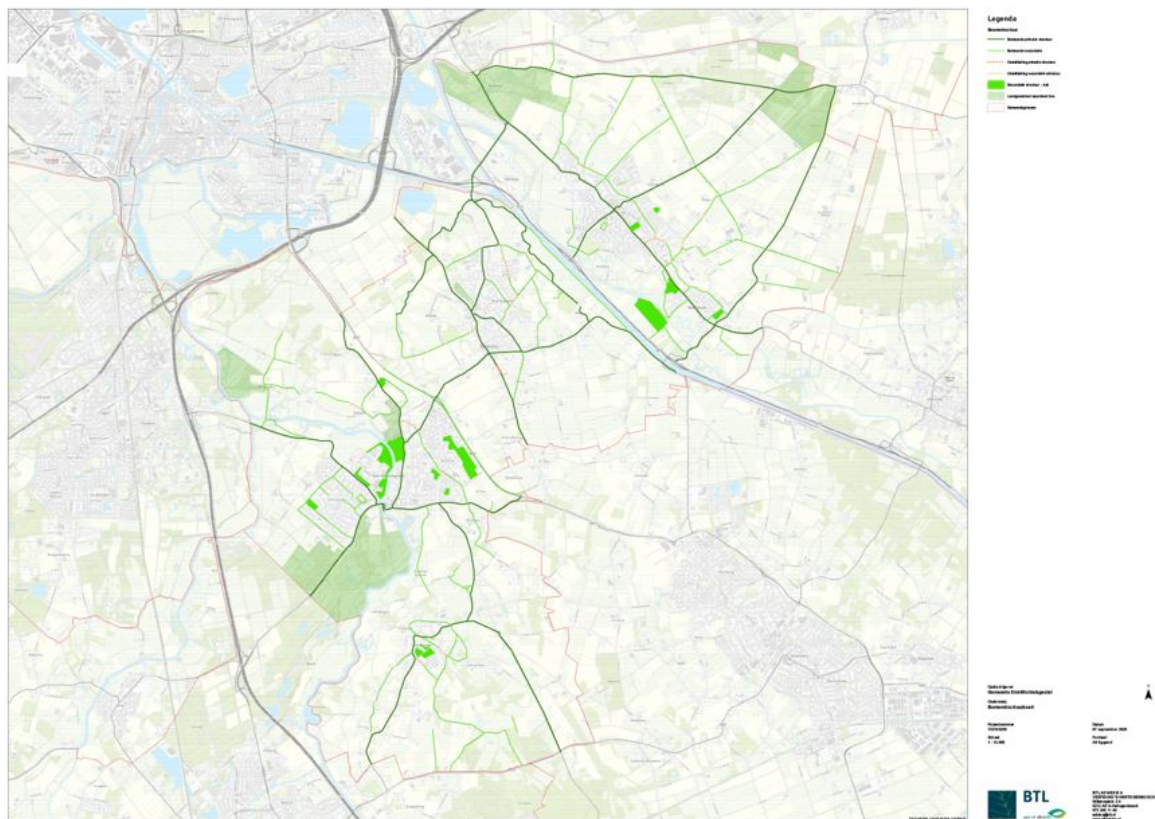
	€/kg	
CO ₂	€ 0,065	
CO ₂ (2 graden beleid)	€ 0,174	
2°C - 80% doelstelling - Europees	€ 0,065	
2°C - 95% doelstelling klimaatwet NL	€ 0,406	Dit kengetal is gebruikt in de CO ₂ berekeningen
PM _{2,5}	€ 139,998	
NO ₂	€ 61,622	
SO ₂	€ 44,409	
O ₃ (NMVOs)	€ 3,615	
CO	€ 0,174	

Begrippen

CO ₂	Koolstofdioxide, broeikasgas
CO ₂ (2 graden beleid)	De waarde van een ton CO ₂ wordt sterk beïnvloed door het klimaatbeleid. Afhankelijk van de doelstelling en de klimaatvoorspelling wordt het afvangen/voorkomen van CO ₂ in de lucht kostbaarder of waardevoller. Bij het berekenen van milieuprijzen wordt daarom altijd rekening gehouden met verschillende scenario's.
2°C - 80% doelstelling - Europees	
2°C - 95% doelstelling klimaatwet NL	
PM _{2,5}	Fijnstof, luchtvervuiling, veroorzaakt gezondheidsrisico's
NO ₂	Stikstofdioxide, luchtvervuiling, veroorzaakt gezondheidsrisico's en natuurschade
SO ₂	Zwavel dioxide, luchtvervuiling, veroorzaakt gezondheidsrisico's en natuurschade
O ₃ (NMVOs)	Ozon, luchtvervuiling, veroorzaakt gezondheidsrisico's
CO	Koolstofmonoxide, luchtvervuiling, veroorzaakt gezondheidsrisico's

Bijlage 8 – Bomenstructuurkaart

De bomenstructuurkaart is te groot om op te nemen in dit document, maar is als apart document onderdeel van de bijlagen en opvraagbaar bij de gemeente.

Bijlage 9 - Participatiedossier

Samenvatting participatiedossier

Het bomenbeleidsplan is tijdens het gehele schrijfproces gespiegeld aan de input uit het participatietraject. De resultaten van dit traject zijn vastgelegd in een participatiedossier dat is overhandigd aan de gemeente. In deze bijlage is uiteengezet hoe de input uit het participatietraject is vertaald naar het bomenbeleidsplan. De bijbehorende brondocumenten zijn bij de gemeente op te vragen.

Bomenwandeling

De bomenwandeling met vertegenwoordiging van verschillende gemeentelijke disciplines heeft de eerste richting gegeven aan de invulling van het bomenbeleidsplan. Meerdere aandachtspunten die door de aanwezige ambtenaren zijn aangedragen hebben vanaf het begin van het schrijfproces een rode draad gevormd. Voorbeelden hiervan zijn:

- De uitspraak 'de juiste boom op de juiste plek' (kwaliteit boven kwantiteit) is al tijdens de bomenwandeling gedaan, en heeft al op een vroeg moment richting gegeven aan de inhoud van het beleidsplan.
- Tijdens de bomenwandeling werd al snel duidelijk dat de waarde van bomen door de verschillende vertegenwoordigde beleidsvelden wordt (h)erkend. Sturen op het verhogen van deze waarden werd breed gesteund.
- Het plaatsen van bomen in relatie tot het te verwachten eindbeeld is ook tijdens de bomenwandeling besproken. Inmiddels hanteert de gemeente (mede door de besproken problematiek) het Handboek Bomen.
- Gedurende de bomenwandeling is de vraag gesteld: 'is de ene bewoner belangrijker dan de andere?'. Het antwoord hierop is vanzelfsprekend 'nee'. In het beleidsplan is gepoogd voor iedereen dezelfde regels te formuleren. Wel wordt in zekere mate rekening gehouden met zwakkere inwonersgroepen. Zo is in het beleid ruimte ingebouwd om maatregelen te kunnen nemen op plekken waar (bijvoorbeeld) veel mensen komen die slecht ter been zijn.
- Gedurende de bomenwandeling is geconcludeerd dat de groenspecialisten van de gemeente al bij de RO-fase van ruimtelijke ontwikkelingen betrokken horen te worden.
- Her toepassen van mixlanen, en daarbij het algeheel verhogen van de soortendiversiteit, is ook besproken tijdens de bomenwandeling. Dit is als uitgangspunt in het beleidsplan opgenomen.
- Iedereen beleeft een boom op een andere manier. Daarnaast vraagt ook iedere situatie om een andere inrichting, beheer of maatregel bij overlast. In het beleidsplan is hiermee omgegaan door enerzijds één duidelijke set regels te formuleren die voor iedereen en iedere locatie geldt. Anderzijds is voor de groenspecialisten van de gemeente ruimte opengelaten om op basis van eigen kennis en ervaringen van de norm af te kunnen wijken wanneer de situatie dat vereist.
- Tijdens de bomenwandeling is geconcludeerd dat bestaande bomen niet voldoende worden beschermd bij werkzaamheden. In het beleidsplan is daarom extra aandacht besteed aan het beschermen van bomen.

Boomcafé Sint-Michielsgestel

Brondocument: Resultaten_boomcaféStMich1_v1.1.xlsx

Tijdens het boomcafé hebben inwoners van de gemeente hun kijk op bomen gedeeld. Dit is gedaan op basis van 5 thematafels waar onder begeleiding van groenspecialisten (van de gemeente en BTL Advies) verschillende werkvormen zijn ingezet om diverse informatie op te halen.

Thema Toekomst

Werkvorm: schuifbalken

THEMA	KEUZE	HOE OPGENOMEN IN BELEIDSPLAN
Klimaat	De gemeente moet zich inzetten om klimaatproblemen te voorkomen.	Dit is een basisuitgangspunt in het beleidsplan en een van de hoofdredenen om goed voor het bomenbestand te zorgen.
Oude bomen	De gemeente moet vooral bomen planten waar ze natuurlijk oud kunnen worden, technische oplossingen worden ingezet wanneer ze voor veel voordelen zorgen.	Dit is vertaald naar de term: 'de juiste boom op de juiste plek'; dit is een van de belangrijkste uitgangspunten in het beleidsplan.
Vergroening	De gemeente stimuleert vergroening met informatie en middelen, maar inwoners hebben zelf ook een verantwoordelijkheid.	In het beleidsplan zijn uitgangspunten opgenomen voor het stimuleren/ondersteunen van private waardevolle bomen. Ook voor de inhoud en vorm van communicatie zijn uitgangspunten opgenomen.
Uiterlijk openb. groen	Het groen in de gemeente moet een natuurlijke uitstraling hebben, en mag soms zelfs verwilderen.	De (hoofd)bomenstructuur biedt ruimte voor lange termijn ontwikkeling van bomen. Daarmee zal op diverse plekken ook ruimte gecreëerd worden om ecologische groenzones te realiseren.

Kwaliteit vs kwantiteit	De gemeente moet zich sterk richten op het vergroten van het bomenbestand, waar het kan wordt lokaal gezocht naar de minst overlastgevende plek.	In het beleidsplan is opgenomen dat bij nieuwe ontwikkelingen (en herinrichtingsprojecten) waar mogelijk en duurzaam nieuwe bomen worden ingepast. Uitgangspunt daarbij is dat bomen voldoende ruimte krijgen om de beoogde levensduur met minimale overlast kunnen bereiken. Bomen zijn een belangrijk basisonderdeel van de leefomgeving.
Groen vs parkeren voor deur	Groen voor de deur is belangrijker dan parkeren voor de deur, maar tegenstanders komen met sterke argumenten (bijv. invalideplaatsen). Algemeen vergroenen van straten is erg populair, dus ga met bewoners in gesprek: moeten het bomen zijn?	De afweging groen vs. parkeren blijft een aandachtspunt. In het bomenbeleidsplan is opgenomen dat de groenspecialisten van de gemeente eerder bij ruimtelijke ontwikkelingen worden betrokken. Hierdoor wordt een beter afgewogen beslissing over dit soort vraagstukken geborgd.

Thema: overlast
Werkvorm: brainstorm

SUGGESTIES OM OVERLAST/KLACHTEN TE VERMINDEREN

Tijdig onderhoud

Onderscheid maken grote/kleine boom

Vervangen overlastbomen voor passende boom

Monumentale bomen op particulier terrein sponsoren

Gemeentebomen op afstand van particulier terrein

Wortelsnoei

Geef bomen ondergronds de ruimte [verplaats kabels leidingen]

Selecteer bomen voor korte/middellange/lange cyclus

Mixlaan (soortendiverse laan), anticiperen op boomziekten

Probleemlocaties aanpakken

Geen vruchtdragende soorten

Boombescherming

Inwoners instrueren over omgang particuliere bomen

HOE OPGENOMEN IN BELEIDSPLAN

Opgenomen als standaarduitgangspunt.

Uitgangspunt: Bij het inpassen van bomen wordt in de ontwerpfaserekening gehouden met een passend formaat.

Gezonde bomen worden niet gekapt, tenzij zeer zwaarwegende argumenten bestaan. Uitgangspunten hiervoor zijn opgenomen in het beleidsplan.

Hiervoor zijn uitgangspunten opgenomen in het beleidsplan.

Uitgangspunt: Bij het inpassen van bomen wordt in de ontwerpfaserekening gehouden met een passend formaat en een passende locatie, ook in relatie tot het eindbeeld. Daarbij gelden de uitgangspunten van het Handboek Bomen als belangrijkste richtlijnen.

Wortelsnoei is niet als zodanig opgenomen in het beleidsplan omdat dit thuishoort in het bomenbeheerplan. Wel is opgenomen dat bij ernstige hinder door wortelopdruk maatregelen worden genomen.

In het beleidsplan zijn uitgangspunten opgenomen waarmee wordt aangestuurd op integrale samenwerking bij ruimtelijke ontwikkelingen. Dit leidt tot betere afstemming tussen groen en andere functies in de openbare ruimte.

De bomenstructuur wijst locaties aan waar bomen lang (80+ jaar), middellang (30+ jaar, maar streven naar zo lang mogelijk) en kort (streven naar zo lang mogelijk, maar eerder wijken kan).

Opgenomen als uitgangspunt.

Specifieke probleemlocaties horen niet thuis in het beleidsplan, maar in het dagelijks beheer.

Deze afweging wordt per locatie gemaakt. Op sommige plekken voegen vruchtdragende soorten veel waarde toe, bijvoorbeeld voor biodiversiteit. Enige hinder hierdoor blijft dus mogelijk.

Boombescherming is op verschillende manieren een belangrijk uitgangspunt in het beleidsplan.

In het beleidsplan worden hierover uitspraken gedaan, zowel over waardevolle particuliere bomen als over voorlichting met betrekking tot reguliere particuliere bomen.

Thema kwaliteiten van bomen - rollenspel

Bij de thematafel 'kwaliteiten van bomen' is in de eerste plaats geprobeerd de participanten te informeren over hoe verschillende mensen naar dezelfde boom kunnen kijken. Gedurende het rollenspel is daarnaast informatie verzameld gebaseerd op de vraag: 'hoe kijkt een ander naar deze boom?'. De informatie die opgehaald is, is dus opgebouwd uit inschattingen door inwoners, en niet op daadwerkelijke reacties uit de specifieke doelgroep. Daarom zijn de resultaten van deze thematafel niet 1-op-1 vertaald naar het beleidsplan.

Wel zijn de resultaten gebruikt om een inschatting te maken van het sentiment dat speelt onder de participanten. Hierbij is ook tijdens het boomcafé door de tafelleider een inschatting gemaakt. De participanten schatten in dat de meeste andere doelgroepen positief zijn over de huidige staat van de bomen in de gemeente. Het sentiment van volwassen inwoners met een eigen huis wordt overwegend negatief ingeschat, maar de reden hiervoor is niet duidelijk.

Opvallend is dat het sentiment van het eekhoortje overduidelijk als negatief wordt bestempeld, wat mogelijk wijst op een negatief beeld van de huidige ecologische kwaliteit in de gemeente.

Thema Ruimte voor bomen

Werkvorm: brainstorm

1. Op welke plaatsen in de gemeente zouden de bomen een visitekaartje moeten zijn?	2. Op welke manier horen bomen bij de geschiedenis van de gemeente?	3. Hoe maken bomen de gemeente herkenbaar?
Overall, alle bomen zijn belangrijk	Voorpootrecht	
Bij oude gebouwen en centrale locaties		
Grote bomen zijn belangrijk, maar kleintjes net zo. Eigenlijk moeten overal in elke straat bomen staan.		
Er moet aandacht zijn voor kenmerkende bomen in het buitengebied		

Het thema 'ruimte voor bomen' bleek bij het boomcafé onder participanten weinig interesse te krijgen. De aanwezige participanten hadden moeite om vraag 2 en 3 te beantwoorden. Dit kan erop wijzen dat inwoners van de gemeente bomen niet per direct als kenmerkend element herkennen. Daarbij moet aangemerkt worden dat dit niet als negatief opgevat hoeft te worden; het kan zijn dat bomen als vanzelfsprekend onderdeel van de openbare ruimte worden gezien.

De antwoorden die zijn gegeven op vraag 1 zijn gebruikt om de bomenstructuur meer richting te geven. Daarbij is gekeken of locaties op basis van de gegeven input toegevoegd konden worden. Eén van de directe gevolgen hiervan is de ambitie om alle waardevolle bomen onderdeel te maken van de groenstructuur. Oude gebouwen en centrale locaties zijn ook waar relevant opgenomen in de bomenstructuur.

Thema mooi groen Sint-Michielsgestel

Bij het thema 'mooi groen Sint-Michielsgestel' mochten deelnemers stickers plakken op een kaart van de gemeente: een groene sticker op de plekken die ze mooi vinden, en een rode op plekken die ze aangepast willen zien. De participanten is gevraagd om op een bijgevoegde lijst op te schrijven waarom ze de groene/rode sticker hebben geplakt.

Het resultaat van deze thematafel is gebruikt om inzicht te krijgen in de populaire en niet populaire groenlocaties in de gemeente. Omdat de reacties voornamelijk gericht zijn op specifieke locaties zijn de meeste reacties niet 1-op-1 overgenomen in het beleid, maar zijn ze wel gebruikt om de groenstructuur vorm te geven. In diverse gevallen gingen positieve reactie over bomen die al als waardevol zijn aangemerkt. Ook in dat geval is de reactie niet verder verwerkt.

De gemeente bewaart de reacties zodat deze bij toekomstige ontwikkelingen kunnen worden geraadpleegd.

Thema Ei kwijt

Bij het boomcafé is op een neutrale locatie een poster opgehangen waar participanten vragen, opmerkingen en ideeën met betrekking tot het bomenbeleid konden opschrijven die niet aansloten op de thematafels.

De meeste opmerkingen kunnen worden aangemerkt als enkelvoudig. Dit betekent dat de opmerking maar één keer genoemd is. De meeste van deze opmerkingen worden met het nieuwe bomenbeleidsplan opgevangen, bijvoorbeeld het beschermen van bomen tegen schade.

Twee opmerkingen zijn meer dan één keer genoemd:

2x Afspraken nakomen (bij onderhoud en ontwikkelingen)

Deze opmerking wekt het idee dat het sentiment bestaat dat de gemeente afspraken niet nakomt. Het aantal opmerkingen is te laag om hier direct conclusies uit te trekken, maar het benadrukt wel het belang van goede, en duidelijke communicatie.

4x Afname biodiversiteit is een belangrijk aandachtspunt (beter maaibeeld voor de bermen)

Dit is een thema dat breder is dan alleen het bomenbeleid. In het bomenbeleid is geprobeerd goede uitgangspunten voor een betere ecologische waarde op te nemen. Om dit echt aan te laten slaan moet ook in het overige groen (en mogelijk ook in andere beleidsvelden) aandacht worden besteed aan biodiversiteit / ecologie. De ambitie om dit te doen is zeer sterk aanwezig en daar wordt inmiddels ook op ingezet.

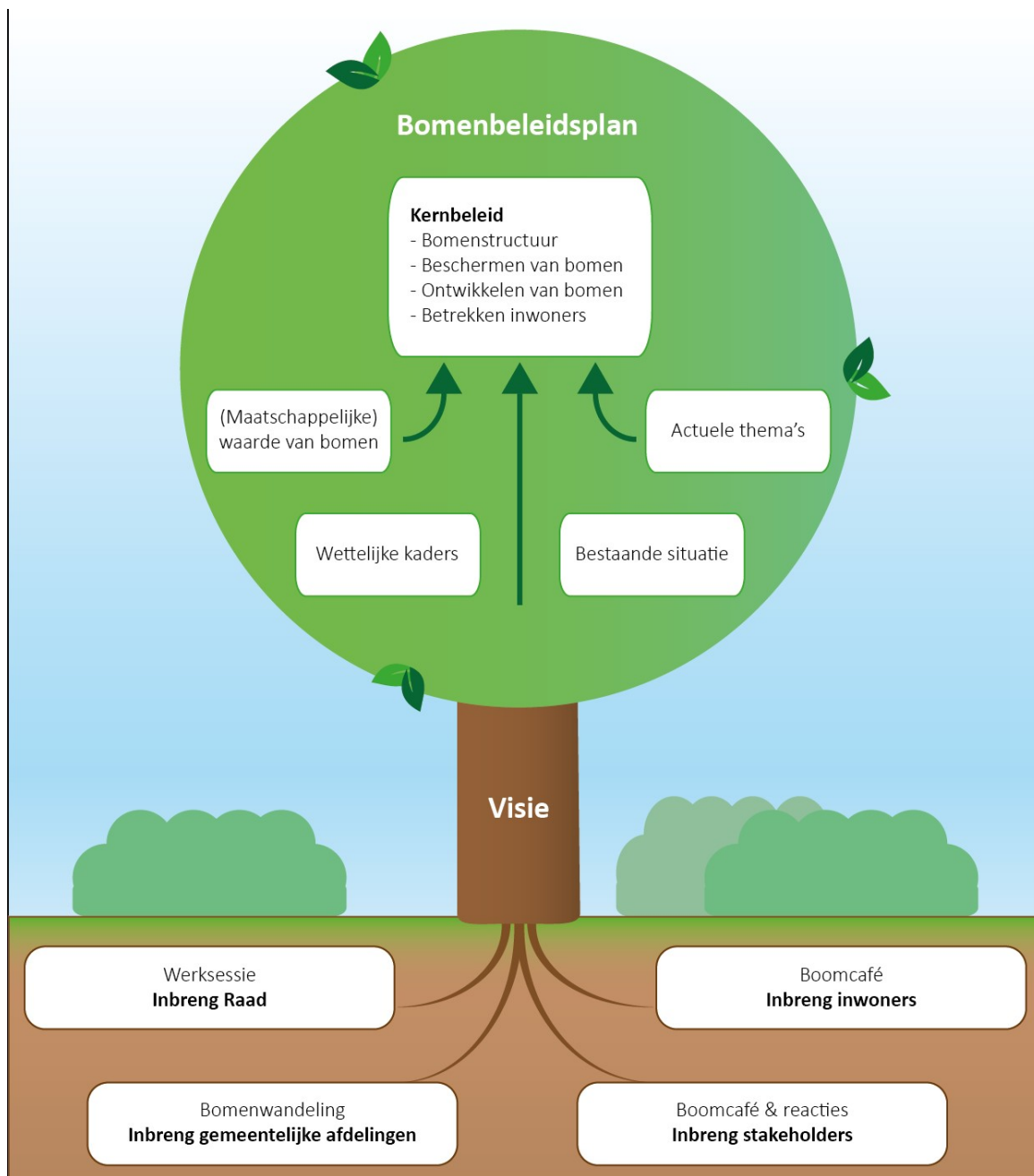
Werksessie gemeenteraad Sint-Michielsgestel

In maart 2019 heeft een informatieve werksessie met de gemeenteraad plaatsgevonden. Tijdens de sessie met betrekking tot vraagstukken over bomen de mening gepeild van de aanwezige raadsleden. Het doel van de werksessie was om de raadsleden inzicht te geven in de te maken keuzes.

Vanwege het informierend karakter van de sessie kunnen de resultaten niet gebruikt worden om het bomenbeleid vorm te geven. Wel is gedurende het proces teruggeblikt om te peilen of een tussentijds informatiemoment met de raad nodig was. Op basis van deze inhoudelijke vergelijking is de conclusie getrokken dat tussentijds geen grote nieuwe thema's in het groenbeleid zijn opgenomen waarover de raad tussentijds geïnformeerd dient te worden.

Wanneer wordt teruggeblikt is het interessant om te zien dat het uiteindelijke bomenbeleid op de meeste vlakken overeenkomt met de door de raadsleden gegeven meningen.

Bijlage 10 – Procesboom

Bijlage 11 – Kwaliteit gaat boven kwantiteit

